

TOPONIMIJA DICMA DONJEG

Ćatipović, Barbara

Master's thesis / Diplomski rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Split / Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:172:601906>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-06**

Repository / Repozitorij:

[Repository of Faculty of humanities and social sciences](#)

SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET

DIPLOMSKI RAD

TOPONIMIJA DICMA DONJEG

BARBARA ČATIPOVIĆ

SPLIT, 2022.

Odsjek za hrvatski jezik i književnost

Hrvatski jezik i književnost

Leksikologija i onomastika

TOPONIMIJA DICMA DONJEG

Studentica:

Barbara Čatipović

Mentorica:

dr. sc. Katarina Lozić Knezović, izv. prof.

Split, 2022. godine

Sadržaj

1. UVOD	1
2. DICMO	3
3. POVIJESNI PREGLED I ARHEOLOŠKA ISTRAŽIVANJA DICMA	3
4. GOVOR DICMA	12
5. POPIS I ETIMOLOGIJE TOPONIMA	16
6. ZAKLJUČAK	40
7. LITERATURA	41
SAŽETAK	46
<i>SUMMARY</i>	47

1. UVOD

Na južnim vratima Dalmatinske zagore smjestilo se naselje Dicmo, koje je svojom bogatom prošlošću i dugim kontinuitetom naseljenosti pravi biser za toponomastička istraživanja. Na njegovu su se prostoru izmjenjivale brojne vlasti, narodi i njihovi jezici. Za sobom su vladajući ostavljali tragove svog postojanja, a među značajnijim spomenicima, ostajala su imena.

Od iskona, ljudi imaju potrebu za imenovanjem prostora koje ih okružuje poradi lakše orijentacije i komunikacije. Imenovani su dijelovi prostora, prostorni su elementi stavljeni u odnos, a imenovatelj je jezičnim postupkom prostorne karakteristike pretvorio u toponimske likove. Naselje Dicmo rasprostrlo se okolo Dicmanjskog polja uokvirenog planinskim lancima, što je njegovim žiteljima pružilo mogućnost bavljenja osnovnim privredama poput poljoprivrede, stočarstva i lova. Imena su tako nastala iz suživota čovjeka s krajolikom, postala su općeprihvaćena i u govornoj ekonomiji dobro organizirana, tako da se jasno razlikuju zemljopisni objekti teritorija koji su govornicima dobro poznati. Šimunović (1986: 129) zorno kazuje da se toponimi ne stvaraju slučajno, već su oni organizirani sustav znakova u funkciji identificiranja i razlikovanja objekata određenog prostora.

U ovom su radu zabilježeni i obrađeni toponimi prikupljeni u razgovorima s informantima i terenskim istraživanjem s ciljem da se očuva toponimsko blago, jezik predaka i imena koja polako padaju u zaborav. Toponomastičko blago u najvećoj mjeri čuvaju stariji govornici, lovci, poljoprivrednici i stočari kojima su ta imena glavni prostorni orijentiri, dok mladi govornici zahvaćeni urbanizacijom i modernizacijom zaboravljaju i „zakopavaju“ blago imena koja baštine. Utvrđeno je da su imena vjerni jezični spomenici koji prema Šimunoviću (1986: 13) svjedoče o protezanju izoglosa, o naseljavanju te duhovnoj i materijalnoj kulturi sadržanoj u imenima.

Navedeni su jezični spomenici u najvećoj mjeri bili motivacija za istraživanje i izradu rada, gdje zabilježena imena ujedno pomažu u ispravnom i argumentiranom tumačenju povijesti. Šimunović je u svojim djelima jasno, argumentirano i detaljno opisao potrebe imenovanja i važnost toponimije. Šimunović (2005: 20) objašnjava da su u imenima satkana brojna obilježja objekta („izgled, smještaj, svojstva tla, obrada tla, rude, vode, biljni pokrov, privođenje tla kulturi, stočarstvo, tip nastamba, veličina, udaljenost, odnosi prema drugim objektima u susjedstvu, vlasnost objekta itd.“) te da kao takva služe kao izvor znanja brojnim drugim

znanstvenim disciplinama. Vladimir Skračić je u djelu *Toponomastička početnica: osnovni pojmovi i metoda terenskih istraživanja* ukazao na važan suodnos i prožimanje različitih znanstvenih disciplina s toponomastikom koja u znatnoj mjeri bogate saznanja na različitim razinama.

Prilikom istraživanja od velike su pomoći bile povijest umjetnosti, arheologija, etnologija i dijalektologija. Istraživanja iz povijesti umjetnosti korisna su za toponomastička istraživanja jer daju važna saznanja o gradnji sakralnih objekata, datacijama njihove gradnje i obnove, lokalitetima na kojima su smješteni, osobama koje su sudjelovale u gradnji i sl. (Skračić 2011: 61-62).

Podaci preuzeti iz izvora povijesti umjetnosti uz toponimijsku daju važnu povijesnu podlogu. Prikazuju prostor u određenom vremenu i njegov izgled, a crkveni zapisi ujedno donose stanje zatečeno na terenu kojim se uokviruje jedinstvena slika odnosa prostora i vremena. Prožimanje arheologije i toponomastike u istraživanju toponima Dicma Donjeg pripomoglo je u kontekstu preciziranja lokacija i stavljanja u odnos prostora i sakralne baštine. Šimunović (1986: 17) je objasnio da jednako kao što to arheološka građa potvrđuje nastajanje i nestajanje etnosa na istraženim prostorima, tako toponomastički podaci svjedoče o življenju i povijesti življenja.

Toponomastika je arheologiji često važna pomoćnica budući da toponimi u sebi kriju stare jezične potvrde, a oni mogu uputiti na arheološki lokalitet i ostatke materijalne kulture. Etnologija doprinosi istraživanju u razotkrivanju života naroda na mikrorazini, oslikava kulturu, duh i način življenja. Iz minornih događaja i pučke predaje iznjedrili su važni toponimi koji su u pojedinim slučajevima bili kamen temeljac izvrsnim istraživačkim i književnim radovima. Odnos prostora i sakralne baštine, opis arheoloških nalaza i povijesni razvoj naselja prikazano je u poglavlju *Povijest Dicma*.

U radu je posebno poglavlje posvećeno dijalektološkom opisu mjesnog govora, uvažavajući stav koji iznosi i Skračić (2011: 56) da su svi toponimi istovremeno i dijalektološka građa budući da toponimski likovi zorno zrcale karakteristike mjesnog govora. Stoga su opisi dijalektološke naravi u toponomastičkim istraživanjima nužni. U središnjem i najopsežnijem je poglavlju popisano i obrađeno sakupljenih 210 toponima u poglavlju *Popis toponima*.

2. DICMO

Naselje Dicmo smjestilo se oko krškog Dicmanjskog polja okrunjenog planinama. Petar Skok (1971: 400) definirao je Dicmo kao „polje između Splita i Sinja sa sedam sela i jednom urijom hrišćanskom i kršćanskom“. Njegovo postojanje seže još u antička vremena, a etimologiju imena Dicmo duguje latinskom obliku rednog broja deset, *decimus*. Na području Dicma nalazio se deseti po redu miljokaz Salona – Andeterium, današnji Solin – Gornji Muć, odakle je od oznake desetog miljokaza (*Decimum*, „*ad decimum lapidem*“) došlo do imena Dicmo (Ivanković 2007: 9). Prema Katiću (2018: 261), „Decimin pripada toj skupini naselja kojih nema u ranijim rimskim itinerarima, nego se prvi put javljaju u kasnoantičkom izvoru.“ Dubravka Ivšić (2013: 153, usp. Skok 1971: 400) za ime Dicmo kazuje da „lik imena govori da je izvor vlat. *Dēcimu- i da je do posuđivanja došlo prije slav. *i > ь*, prije 2. palatalizacije: slav. *Děkīm- > *Děcьm-, s ikavskim refleksom *jata Dicm-*“

3. POVIJESNI PREGLED I ARHEOLOŠKA ISTRAŽIVANJA DICMA

Općina Dicmo smjestila se na samim južnim vratima Dalmatinske zagore, koju je u prostornim granicama još uvijek teško precizirati. Južna granica Zagore definirana je 1677. godine na čijem se potezu pronašlo naselje Dicmo:

*1677. In nomine Xpi amen. Na 29. Augusta. Neka se zna kako no po naredbi m. p. o. ministra, da izvidim od kršćana među od manastira visovačkoga blažene gospe; skupih krstjane kod crkve sv. Ivana u nedilju na usikovanje istoga, metnuvši na dušu starcem i zakleh ih, da mi pravo kažu kuda je međa bila od starine, a oni svi skupljeni obraše jednoga čovika stara i dobre duše neka kaže, a oni svi slušaju, bilo je držim za isto veće od pedeset ljudi, i kaza mi da počima: od Skradina po Trtru na Vrhpoljac, na Mravincu, na Podnižje, *na Murvicu, na Vratkoviće, **na Labin, na Popoviće, ***na Bristivicu, na Radošić, na Vučivicu, na Prugovo, na Prisičnicu, na Dicmu... (Kužić 1997:7)*

Obilje koje je pružalo plodno Dicmanjsko polje stvorilo je povoljne uvjete za naseljavanje, a planinski obronci koji ga uokviruju, stanovnicima su nedvojbeno pružili sigurnost od neprijatelja. Prostor Dicma od iskona je bio naseljen, što je potvrđeno dosadašnjim arheološkim istraživanjima. O zbivanjima na tom prostoru u razdoblju prije dolaska Hrvata u VII. st. zna se jako malo zbog siromašne pisane povijesne podloge. Zbog toga se može kazati, prema riječima Zaradića (2008: 118), kako je Dalmatinska zagora *terra incognita*, s negativnim predznakom siromaštva koje ne stvaraju pobude za nečije zanimanje.

Bez obzira na to što je razdoblje prije dolaska Hrvata siromašno povijesnim zapisima, saznanja o tom vremenu nadopunjuju značajna arheološka istraživanja. Njima je potvrđen duh i način života na prostoru Dicma koji je bio naseljen još u prapovijesno doba. Utvrđeno je da su na planinama koje okružuju Dicmanjsko polje bile prapovijesne gomile: Jadrina gomila (Mali umac), Jasenovača, Jedin drinak, Klanac (Čemernica), Križi, Ledenice, Mala Grubuša, Njivice, Mojanka, Glavičica (Stare kuće), Šerbina gomila (Sušci); te gradine - Gradina na Glavici (Sičane), Mala Gradina u Koritima, Trapošnik i Vojkovića gradina (Milošević 1998: 221-233). Librenjak (2011: 11) utvrdila je da su „preliminarni rezultati arheoloških istraživanja“ pokazali kako je većina ovih gradina bila naseljena u brončanom i željeznom dobu, a među njima se izdvajaju Gradina na Glavici, Vojkovića gradina i Mala Gradina u Koritima. Od Mojanke do brda Čemernica protezao se „dugački masivni kameni nasip iz prapovijesnog razdoblja“ čiji su ostatci danas teško uočljivi zbog raslinja, a njegova je ishodišna namjena bila sprječavanje „prolaza kroz prodolinu ta dva brda.“¹

Na neistraženom arheološkom nalazištu Čemernica nalazi se gomila za koju se pretpostavlja da je „prapovijesni grobni tumul.“² Iz Registra kulturnih dobara Republike Hrvatske saznaje se da se južno od te gomile smjestila gradina koja potječe iz prapovijesnog razdoblja. Gradina je podignuta na strateškom mjestu s kojeg se mogao nadzirati „važan prapovijesni put koji je povezivao gradinska naselja na priobalju s unutrašnjošću Dalmacije.“³ Na prostoru između navedene gradine i gomile pretpostavlja se da je vjerojatno bilo prapovijesno podgradinsko naselje.

Istočno uz Čemernicu nalazi se brdo Trapošnik, na kojem se smjestila istoimena prapovijesna gradina. Milošević (1998: 231) kazuje kako ona „dominira gotovo cijelom Cetinskom krajinom i s nje su vidljive gotovo sve druge gradine na ovom području“, a „zbog svojeg osobitog oblika i središnjeg dominantnog položaja može se pretpostaviti njezin kulturni karakter“. Po sredini gradine nalazi se kamena gomila koja je dodatno obrubljena prstenastim bedemom. S njegove istočne i zapadne strane pronađeno je više ulomaka netipične prapovijesne keramike (Milošević 1998: 231). Na susjednom vrhu Trapošnika nalazi se još jedna manja

¹ https://issuu.com/tocigl/docs/pro_lost_i_ba_tina_turjaka pristupano: 26. svibnja 2022. godine.

² <https://registar.kulturnadobra.hr/#/details/Z-5509> pristupano: 26. svibnja 2022. godine.

³ <https://registar.kulturnadobra.hr/#/details/Z-5509> pristupano: 26. svibnja 2022. godine.

kamena gomila bez utvrđenog bedema.⁴ Na zapadnoj padini Trapošnika nalazi se Mali umac (Jadrina gomila, Batarelova gradina). Ta gomila zapravo je „manje utvrđeni objekt s masivnim polumjesečastim bedemom koji štiti mali plato gradine prema padini Trapošnika“ (Milošević 1998: 224).

Na istočnom produžetku brda Čemernica Vojkovića je gradina koja je sa sjeveroistočne strane utvrđena kamenim nasipom. Plato gradine je uglavnom krševit, s malom obradivom površinom, a na njegovu su hrptu pronađena tri groba koja su obzidana i pokrivena kamenim pločama. Milošević (1998: 232) je naveo kako je na Vojkovića gradini prilikom sondažnih istraživanja pronađeno „više ulomaka keramičkih posuda i jedan ulomak brončane sjekire sa zaliscima.“

Mala gradina smjestila se na zapadnoj strani Dicma, utvrđena je prirodnom liticom i suhozidnim bedemima. U njezinoj se blizini nalazi bunar *Trnavci* i vrtača *Grebište* (Milošević 1998: 227).

Gradina na Glavici nalazi se u zaseoku Sičane, južno od crkve sv. Nikole Tavelića. Gradina je smještena na brdu blagih padina i utvrđena je suhozidnim bedemima. Milošević (1998: 223) navodi da je ona „čtvrtasta oblika, utvrđena dvostrukim bedemima, s tim da je manje utvrđene, u jugoistočnom višem uglu gradine, bolje utvrđeno“.

Gradina na Grubuši jedno je od značajnijih arheoloških nalazišta na prostoru Dicma. Provedena istraživanja postala su dijelom brojnih polemika, ponajviše između Ante Miloševića i Miroslava Katića. Milošević (1998: 227) navodi kako se na Grubuši nalazi „gradina utvrđena s južne strane masivnim kamenim nasipom. Po sredini u nasip bedema utopljen je veći tumul, znatnije oštećen. (...) Po nasipu bedema i terasama gradine sakupljeno je više ulomaka prapovijesne i antičke keramike.“ Tu je zanimljiv nalaz žbuke koji vjerojatno pripada mletačkom razdoblju. Prema zemljovidu koji se nalazi u *Bibliotece Marciane* u Veneciji „na prostoru Dicmanjskog polja, i to u neposrednoj blizini gradine na Maloj Grubuši, bio je jedan od pozadinskih mletačkih vojnih logora u vrijeme oslobođenja Sinja 1686. godine“ (Milošević 1998: 227). Miroslav Katić je na prostoru u neposrednoj blizini gradine ubicirao kasnoantički *Decimin*. Svoja istraživanja potkrepljuje činjenicama kako je Grubuša na točno desetoj milji od

⁴ https://issuu.com/tocigl/docs/pro_lost_i_ba_tina_turjaka pristupano: 26. svibnja 2022. godine.

Solina, a na njoj zatječemo i „kasnoantičku utvrdu na najdominantnijoj koti, ruralno naselje u podnožju i ranokršćansku crkvu“ (Katić 2018: 263).

Ime Dicmo javlja se u djelu *Cosmographia* Anonima Ravenjanina (kraj 6. ili početak 7. stoljeća) za koje je Julijan Medini utvrdio da je riječ o kasnoantičkim toponimima (Katić 2018: 261). Katić (2018: 260) ističe kako „Grubuša kontrolira sjecište dvaju rimskih putova, jedan je vodio prema sjeveroistoku, odnosno Tiluriju i mostu na rijeci Cetini (*Pons Tiluri*), a drugi prema Osiniju – Sinju.“ S tim se u vezu dovodi toponim *Križice* koji je ime dobio prema križanju navedene rimske ceste. Podno *Grubuše* smjestio se *Crkovni bunar* koji je prema kazivanju mještana bio rimski bunar, a služio je kao odmorište putnicima. Ispitanici navode kako postoji „rimski znak“ na jednom kamenu pokraj današnje mrtvačnice. Kamen je danas ograđen zahvaljujući brzom djelovanju mještana, koji su se pobunili protiv rušenja i uništavanja bunara.

Ante Milošević (1998: 229) svoju ubikaciju kasnoantičkog *Decimina* stavlja u ogradu M. Jokića u Sičanima. Svoju tvrdnju temelji na nalazima ostataka zidova karakteristične rimske gradnje, potom ulomaka keramičkih posuda (keramika i amfore), brončanog novca, reljefa bakantice, žrtvenika posvećenog Dijani, nekoliko kamenih fragmenata i ostataka monumentalnog natpisa. Iako lokalitet nije istražen, Milošević (1998: 229) navodi kako „s obzirom na brojne antičke nalaze (...) na ovom položaju nesumnjivo treba ubicirati značajnije antičko naselje, vjerojatno *Decimin* (=ad *decima millaria*) – antičku cestovnu putnu stanicu (*mansio*) na desetoj milji ceste od *Salone* prema *Aequumu*.“ Suprotnog je mišljenja Katić, koji svoje stavove argumentira sljedećim navodima:

U Sičanima se nalazi rimski lokalitet, vjerojatno i nekakvo svetište koje teško da je egzistiralo u 5.-6. st., kada je kršćanstvo već dominiralo. Ako znamo da je Decimin dobio ime po tome što se nalazio na desetoj milji, onda ga je teško smjestiti u Sičane, jer su oni na trinaestoj milji od Salone. Indikativno je da se staza koja je vodila na utvrdu Grubuša, odvaja od rimske ceste upravo oko desete milje (Katić 2018: 262-263).

Na cijelom prostoru Dicma postoje antički nalazi, a dosta lokaliteta uopće nije u cijelosti istraženo. Na potezu od *Butiga* prema matičnoj župnoj crkvi sv. Jakova i Ane pronađen je „veći ulomak antičkog spomenika (stele) *Neviae Placidiae*“ (Milošević 1998: 222). Zanimljiv je nalaz kasnoantičkog koplja pronađenog u grobu u *Krušvaru*, na lokalitetu *Stari vinogradi*. Željezno koplje dugo je svega 21,5 cm s vrhom u obliku vrbina lista (Milošević 1998: 203). Antički ulomci i natpisi u Dicmu nalaze se uzidani u dvorištu župne kuće.

Niz je grobova koji se skrivaju po planinskim obroncima ili u srcu polja. Neki su detaljno istraženi, neki su u literaturi samo popisani, dok neki grobovi još nisu istraženi niti navedeni kao nalazišta⁵. Frane Bulić je u ogradi A. Suška definirao nalazište *Grob*, prema kojem danas prostor na kojem se nalazi nosi ime. Ante Milošević (1998: 228) navodi kako je zabilježeno da se na „tom položaju nalaze ostaci antičke građevine i jednobojnog mozaika s brojnim ulomcima antičke keramike.“ Također, kazuje da je na ovom položaju F. Bulić zabilježio ostatke predsvodene i iznutra ožbukane kasnoantičke grobnice.

U Dicmu se nalaze tri kamena stećka. Dva se nalaze na humku, na lokalitetu *Križ*, u blizini lokve *Plitača*, gdje se na jednom jedva vidljivo naziru polumjesec i krug. Treći je križ smješten pokraj crkve sv. Nikole Tavelića u Sičanima. Za razliku od križeva pokraj *Plitače*, sičanjski je križ bolje očuvan, a na njemu se vidi oblik polumjeseca i polukruga (Milošević 1998: 222).

U Dicmu je 2017. godine uz cestu D1 pronađeno srednjovjekovno, tzv. *Milunovo groblje*, datirano u razdoblje od 13. do 15. stoljeća. U grobnim nalazima „razlikujemo predmete dekorativnog, dekorativno – funkcionalnog i prvenstveno funkcionalnog karaktera.“ Među njima se izdvajaju naušnice, prstenja, brončane pletene žice koje tvore oblik svastike, gumbi, pređe i nož. Ovim je istraživanjem dokazana postojanost naselja prije turskih osvajanja. Nalazi u grobovima i oštećenja na kostima „daju nam djelomični uvid u ekonomsko – društvene elemente same populacije. Bogati nalazi posebice granulirane naušnice govore o ekonomski dosta razvijenoj populaciji s jakim trgovinskim odnosima s primorskim gradovima.“⁶

Na dicmanjskom groblju pronađen je ulomak „gornjeg kraka kamenog križa“. Na jednoj strani križa nalazi se nekoliko slova na bosančici, dok je s druge strane arapskim brojevima uklesana 1797. godina. Grob je datiran u 18. stoljeće. (Milošević 1998: 222)

U razdoblju kada Turci vladaju susjednim Sinjem i Klisom, prostor Dicma se našao „u sastavu kliškog sandžaka. Oni su na područje Dicma naselili muslimansko stanovništvo podijelivši im posjede“ (Ujević 2018: 211). Turci, ne samo da su naselili ovaj prostor, nego su ga

⁵ Novija povijest sa sobom nosi pregršt zanimljivih priča o važnim događajima koja su pogodila naselje Dicmo. Prema ispitanicima, od 19. stoljeća do kraja Domovinskog rata, u Dicmu su se dogodila brojna ubojstva. Stoga neobilježene grobnice nisu neobična pojava. Jedno od takvih lokaliteta je *Grob pet vojnika u Radanovića lastvi*, gdje su grobovi obilježeni samo golim kamenom.

⁶ <http://www.delmatgaliot.hr/wp-content/uploads/2017/10/49.pdf> pristupano: 25. svibnja 2022. godine.

„odmah uklopili u svoj upravni sustav“ (Kužić 1997: 95). Osvojena sela uključili su „u vilajet Hrvati“ (...), gdje su „godine 1528. tamo spadale nahije Dicmo, Zminje Polje (Muć) i Petrova gora, tj. Zagora od Radošića do Sedramića“ (Kužić 1997: 95). U vremenu Kandijskog rata (1645. – 1669.) Turci su zbog pretrpljenih gubitaka „pod vodstvom alajbega Džafera“ popalili Dicmo i Konjsko (Kužić 1997: 96). Razaranja Turaka ostavila su za sobom grozne tragove, što pomno mogu dočarati „nalazi lubanja iz tog doba u Dicmu, od kojih je svaka čavlina bila pribijena uz ciglu“ (Kužić 1997: 93).

Nakon Kandijskog rata, uslijedio je Morejski rat za kojeg je vremena Zagora smatrana nesigurnim područjem jer su njome harali i „turski i kršćanski razbojnici“ (Kužić 1997: 107). Dogovorena razgraničenja tada nikom nisu išla u prilog pa su zagorska sela uvijek bila sporna pitanja. „Tursko-mletački ratovi potrajat će više od stotinu godina, a zbog brojnih pljački, gladi i ostalih ratnih nedaća prostor u dalmatinskom zaleđu bit će gotovo ispražnjen“ (Čilaš Šimpraga 2010: 167). Poslije ratova uslijedile su velike seobe ključne za demografski i gospodarski razvoj ovog prostora.

Brojna povijesna literatura svjedoči o dugotrajnoj naseljenosti prostora Dicma, a Soldo (1995: 78) zaključuje da su sela područja Dicma (zaseoci/naselja) formirana na rubovima polja oko 1700. godine. Tada je „kraj od Biska do Radinja na zapadu s Koprivnom bilo je jedno selo i jedna župa – Dicmo s rasutim skupinama kuća (zaselaka) uz obradive površine: Sičane, Sušci, Kraj, Osoje, Prisoje, Krušvar i Ercegovci“ (Soldo 1995: 75). U tom je vremenu naselje bilo podijeljeno na dvije banderije: „Bilandžića u Krušvaru i Ercegovcima, i Maretića u Dicmu, koja je obuhvaćala Sičane, Mojanku, Polje, Koprivno i Radinje“ (Soldo 1995: 75). Iz toga razdoblja vjerojatno potječe podjela na Dicmo Donje (Kraj, Osoje, Prisoje, Sičane, Sušci) i Dicmo Gornje (Krušvar i Ercegovci).

Na dicmanjskom je području od velike važnosti djelovanje crkve i franjevačkih redova. Osim spomenutih selidbi u kojima su franjevci imali znamenitu ulogu, značajni su za pokršćavanje poturčenog stanovništva i ustroj crkve. „Kako su franjevci prvi nailazili sa svojim pukom, odmah su pristupali pokršćavanju malobrojnih preostalih poturčenih Zagorana (u sinjskom Katastiku, u Dicmu, spominje se Ivan Kovačević p. „Ebraina“ (Ibrahima))“ (Kužić 1997: 179). Prvi spomen crkve je 1697. godine, kada je među franjevačke župe upisana i crkva sv. Jakova u Dicmu. Iz svjedočenja općeg komesara Reda fra Ivana de Viterija iz 1708. godine o

Franjevačkoj provinciji Bosni Srebrenoj saznaje se da je Dicmo bilo podijeljeno na sedam sela s dvije crkve: sv. Ante (?) i sv. Ivana Krstitelja u Krušvaru (Soldo 1995: 125-126). Važan je podatak zapis iz 1709. godine koji svjedoči o temeljima crkve i uz nju mogućeg samostana koji zbog trošnosti materijala i utjecaja vanjskih uvjeta nije sačuvan. Crkva i samostan su, prema izvorima, bili smješteni u Mojanci, a danas im se ne zna za temelje:

Preuzv. i pošt. gosp. nadbiskup tog dana služio je Misu u župnoj crkvi sela Dicma i neke osobe pričestio. Nakon podneva, nakon ručka sa župnikom ocem Pavlom iz Rame, odjahao je prema mjestu zvanom Mojanka (Moganacha) gdje je vidio temelje neke stare zgrade u četvrtastom kamenju i mramoru. Vjerojatno je bila neka crkva i uz nju moguće samostan, ali zbog starine i nepogoda ne vide se tragovi, jer su ta mjesta jedva vidljiva i pretvorena u gustu šumu (Soldo 1995: 157).

Nakon što se oslobodila od turske vlasti, kao i franjevačke uprave, „župa u Krušvaru posvećena sv. Ivanu Krstitelju od matične župe odvađa se 1752. godine“ (Soldo 1995: 157). Stara crkva sv. Jakova bila je na mjesnom groblju, a poznato je da je 1709. godine posjetio biskup Stjepan Cupili. Nije poznato kada je izgrađena, ali poznato je da su je Turci zapalili 1715. godine. Crkva je popravljena, a služila je kao župna sve do izgradnje nove župne crkve. Kako Ujević (2018: 213) navodi, crkva sv. Josipa iz 1934. godina nalazi se na groblju se kao grobljanska kapela.

U zaseoku Prisoje 1730. godine podiže se crkvica sv. Ante i kapela Gospe od Zdravlja, potom 1875. na Radinjama crkva sv. Ivana Krstitelja (Ujević 2018: 211-214). Crkve su smještene na padini brda odakle gledaju na prostor Dicmanjskog polja. Pokraj crkve sv. Ivana nalazi se lokva *Zmajevača*, a sa zapadne strane crkve na obronku brda nekada je izviralala rijeka *Drinovača*. Prema predaji su Turci s devet volovskih mišina zatvorili njezin izvor, ali je voda sebi našla put postavši ponornica. Danas je ostao samo dio njezina toka. Crkvu sv. Ante s kapelom Gospe od Zdravlja je prema legendi „podigao zahvalni suprug u zavjet Gospi koja mu je uslišala molitve i izlječila bolesnu trudnu ženu. Ovo je mjesto ispunjeno duhovnošću, čemu uvelike pridonosi jedna od najljepših panorama Cetinske krajine.“⁷

⁷ <https://cetinska-krajina.hr/crkva-gospe-od-zdravlja/> pristupano 4. prosinca 2021. godine.

Ujević (2018: 213) za naselje Osoje kazuje da se spominje još u XV. stoljeću, a u njega smješta kapelu sv. Klementa podignutu 1882. godine. Sveti Klement je smješten uz samu cestu, pokraj polja. Njegov se titular može vezati uz „blago“ ('stoku') i blagoslov polja.⁸

U Sušcima, nedaleko od brda Radinje i brda Grubuša (uz Seline) nalazi se pravoslavna crkva Gospina Vaznesenja. Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske datira njezinu izgradnju u 19. stoljeće, a ćirilična ploča na glavnom pročelju spominje obnovu crkve 1839. godine. Crkva je uvrštena u zaštićeno kulturno dobro.⁹ Zanimljiva je predaja koja govori kako je nekadašnja crkva sv. Ante bila dodijeljena pravoslavcima koja je potom postala crkva Gospina Vaznesenja. To se može dovesti u vezu s prethodno spomenutim izvještajem fra Ivana de Viterija iz 1708. godine gdje je naveo i crkvu sv. Ante (?) kao jednu od dvije u to vrijeme postojeće crkve. Ova pretpostavka zahtijeva detaljno proučavanje građe za njezino dokazivanje. Crkveno groblje (nadgrobni spomenici) svjedoči o snažnoj povijesti i važnim osobama značajnima za razvoj crkve i prosperitet stanovništva na ovom području.

Matična župna crkva sv. Jakova apostola sagrađena je 1934. godine. Zbog svoje velebnosti i vizualne dominacije u središtu polja nazvana je „Bijelom golubicom“. Pokraj nje sagrađena je mala kapela Gospe Lurdske posvećena župljanima poginulim u Domovinskom ratu (Ujević 2018: 212-213).

U Sičanima, u blizini Gradine je 1972. godine sagrađena crkva sv. Nikole Tavelića, a u Ercegovcima je na starim temeljima podignuta crkva sv. Ilije 1988. godine (Ujević 2018: 213-214). U Krušvaru se nalazi crkva sv. Ivana Krstitelja, a zanimljivo je što u njezinoj blizini pronalazimo ostatke poganskih vjerovanja. Tu se nalazi Perunov simbol hrast, a Krešimir Kužić (1997: 21) to mjesto opisuje kao „gaj sa vrlo starim hrastovima, oko kojega se nalazio slobodan prostor, omeđen ogradom sa dva ulaza“ i navodi kako je to bilo svetište čitavog područja.

Dicmo se kroz povijest našlo na putu znamenitih avanturista, kao što su engleski vitez Henry Blunt u vremenu nakon Kandijskog rata (Kužić 1997: 122) ili pak Alberto Fortis koji ga navodi u svom putopisu *Put po Dalmaciji*. Fortisov putopis dao je znamenit doprinos povijesti Dalmacije i njezina stanovništva. U svojim je opisima prikazao način života, kulturu i običaje starih Morlaka. Fortis (2004: 181) ovako opisuje Dicmo:

⁸ Uobičajeno je bilo da procesija kruži oko polja.

⁹ <https://registar.kulturnadobra.hr/#/details/Z-4876> pristupano 3. lipnja 2022. godine.

Podno planine Križice leži lijepa dolina Dicma koja ima dobre pašnjake i plodnu zemlju, a proteže se u krug gotovo deset milja i sva je okružena brdima. Nije obrađena kako bi mogla biti, jer su Morlaci veoma daleko od poimanja dobra, pa i osrednjega ratarstva. Od Dicma se kroz Ženski klanac, zatim po brdu Mojanka i naposljetku kroz Kukusov klanac silazi u prostrano i lijepo Sinjsko polje koje natapa Tilurus što se sada zove Cetina; o tom dijelu kraja opet ću govoriti ondje gdje budem izvještavao o izvorima, toku i ušću te rijeke po kojoj se on nekada zvao Cetinskom krajinom.

U *Putu po Dalmaciji* Fortis je iznio priču o kobnoj svadbi čija se radnja odvila upravo u Dicmu. Taj događaj je kasnije ispravio i opisao Ivan Lovrić, „rođeni Sinjanin i blistavi europski intelektualac, koji je umro u svojoj 23 godini napisavši važno djelo *Bilješke o putu po Dalmaciji opata Alberta Fortisa*, prvi puta objavljenu u Veneciji 1776. godine“ (Marks 1997: 172). Lovrić navodi kako je Fortis „mnogošta kazao točno, ali u njihovu opisu vlada veliki nered, a ima i tako znatnih omašaka, da me narodno osjećanje obvezuje da ih zabilježim“ (Lovrić 1948: 6). Neusuglašenost Fortisa i Lovrića u okviru Dicma nastala je glede postanka toponima *Mojanka*. Prema Fortisu, na tom je mjestu mladiću bila ukradena djevojka Anka. „Tražio ju je noću po cijelom brdu i dozivao je vičući na sav glas: „Moja Anka“ što će reći: „Annuccia mia“; po tome je planina dobila ime koje i sada nosi“ (Fortis 2004: 181-182). Lovrić pak kazuje da su na mjestu koji se zove Ženski klanac hajduci rastjerali i pobili svatove, a i sama je mlada „postala žrtvom toga nečovječnog svijeta“ (Lovrić 1948: 124). Djevojčino ime zapomagala je njezina majka. „Tako je vičući „Anka moja, moja Anka“ dala ime *Mojanka* onom malom šumovitom i brdovitom dijelu od četiri milje otprilike, počevši od *Kukusova Klanca* do *Ženskoga Klanca* (...) *Ženski Klanac* znači upravo *lo stretto della donna*“ (Lovrić 1948: 124).

U djelima Lovrića i Fortisa inspiraciju pronalazi autorica Justine Wyne-Rosemberg-Ursini za roman *Les Morlaques* (1788.). Običaje Morlaka smatrala je najizvornijima u Europi. Stoga radnju svojega romana stavlja na prostor Dalmacije koju uokviruje upravo naselje Dicmo. „Oslanjajući se na različite izvore, čitatelju je nastojala pružiti vjerodostojnu priču iz života Morlaka i njihove iskonske zajednice, još uvijek neiskvarene civilizacijom“ (Pavlović 1998: 275). Ni epoha romantizma nije ostala zakinuta za djelo inspirirano legendom tragične ljubavi Anke i Stanka, gdje se spominju i toponimi. Legendu je opjevala Ana Vidović u spjevu *Anka i Stanko ili Dubrava Mojanka blizu Splita* 1841. godine. Tomasović (2011: 51) navodi kako je pjesnikinja „polazeći od mjesne predaje, zamislila neovisnu epsku pripovijest s dosta novih likova (ima ih 19) i pitoresknh epizoda o morlačkoj svadbi, opremanju udavače, pridodavši

tome u skladu s ukusom vremena noćne prizore bitaka, dvoboj suparnika i patetike smrti oboje zaručnika, u razrješnici s naricanjem majke.“

Mojanka je od pamtivijeka u predajama bila zloglasno mjesto. Ljiljana Marks (1997: 172) bilježi da je Mojanka, „mjesto na polovici puta između Dicma i Sinja, (...) poznata kao zloglasno stjecište hajduka...“ Kazivanje se veže za razdoblje vladavine cara Dioklecijana, a ujedno prikazuje narav stanovnika tog „zloglasnog“ mjesta:

Dodijaše Dioklecijanu tužbe putnika i trgovaca proti Dicmanjima, što ob noć iščekivahu ljude te ih plijenjahu i ubijahu u Mojanci. Iza kako bijahu uzaludne sve prijetnje i opomene s njegove strane, podigne jednom vojsku na njih da ih pedipsa. Noć ga zateče u Dicmu i on prenoći pod šatorom. Te noći mu se snilo da je i on zasijo u Mojanci u busiju te da je krao i ubijao prolaznike i trgovce. Tada se zamisli i reče u sebi: “Ovaj narod je po prirodi i položaju zemljišta sklon na ubijstvo i krađu. Svaka kazna bila bi uzaludna”. Zato digne vojsku i povrati se u Solin (Marks 1997: 172, usp. Bulić 1984: 266).

4. GOVOR DICMA

Govor Dicma u dijalektološkoj literaturi još nije opisan. Prema podjeli i rasprostiranju dijalekata koje navodi Josip Lisac (2003.) u djelu *Hrvatska dijalektologija I.*, govor Dicma pripada novoštokavskom zapadnom ikavskom dijalektu. S obzirom na povećanu urbanizaciju i modernizaciju do sada ruralnog prostora naselja Dicma, autohtoni govor se uvelike izmijenio. Autohtoni mjesni govor prevladava kod starijih govornika, koji nije u znatnoj mjeri izgubio svoje izvorne značajke i leksičke posebnosti. Generacija mladih govornika pod velikim je utjecajem svijeta medija, u dodiru je s obližnjim urbanim središtima i pod utjecajem je standardnog jezika kroz proces obrazovanja što rezultira gubitkom karakteristika mjesnog govora koji čuvaju njihovi djedovi i bake.

U govoru je Dicma u upotrebi upitno-odnosna zamjenica *šta*, a naglasni sustav je tipičan novoštokavski, što znači da se u njemu javljaju četiri naglaska (´, ˆ, ˘, ˙) s distribucijom kao u standardnom jeziku i zanaglasna duljina koja se dosljedno čuva. Naglasne značajke novoštokavskog ikavskog dijalekta su prema Liscu (2003: 55) u znatnim pojedinostima temelj norme hrvatskog standardnog jezika. Samoglasnički sustav je peteročlan, a slogotvoran je i fonem *r*. Slogotvorno *r* se najčešće izgovara bez popratnog vokala između dva konsonanta što vidimo u apelativima *cr̂ven*, *pr̂vi* i toponimima kao što su npr. *Cr̂kovni b̂nār*, *Cr̂kovni d̂lac*, *Cr̂ljenika*, *Cr̂lĵenk̂e*, *Cr̂vena ẑemlja*, *Škr̂ke*, *Tr̂novac*. U rijetkim slučajevima ono se može nalaziti na početku riječi što vidimo na primjeru toponimima *Řtaljuše*. Slogotvorno *r* ostvaruje se kao

dug primjerice u toponimu *Břlog* i kao kratak, npr. u apelativu *gřlo*. Karakteristična je pojava sekundarnog slogotvornog *r* koji se javlja nakon ispadanja samoglasnika uz sonant /r/ primjerice u apelativu *kòprva*.

Novořtokavski zapadni ikavski dijalekt ima ikavski refleks *jata*, primjerice *mliko*, *čovik*, *lipo*, *svića*, *bil*. Ikavski refleks *jata* vidljiv je u primjerima toponima: *Břstovaća*, *Břstovačice*, *Břžine*, *Trřšnje*. Zabilježene su iznimke od glavnog vokalnog obilježja. Javlja se pokoji ekavizam uobičajen u govoru novořtokavskog ikavskog dijalekta npr. *cesta*, *obe* ili (i)jekavizam pod utjecajem standardnog jezika, kao u primjeru *sijeno*.

U govoru Dicma karakteristična je pojava skupine /řt/ kao rezultat jotacije skupina */st'/ i */sk'/ primjerice u apelativima *ognjiřte* i *řtap* te u toponimu *Přřtet*. Pojava skupine /řć/ čeřća je u starijih govornika, kao u primjerima *uřćinit* ili *řćinit*.

Prednji je nazal dao *e*, kao řto je to primjerice u apelativima *greda*, *pet*, *jezik*. Primjer potvrđen u toponimiji je *Èlezova gréda*. Prednji nazal takoder je dao *a*: *jamit* 'uzeti', a Lisac (2003: 52) ga je zabilježio i u Grudama i Vitini (zapadna Hercegovina). Primjer odraza prednjeg nazala kao *a* govori o bliskosti ovih řtokavaca s čakavcima. Stražnji nazal dao je *u* npr. *put*, *zub*, *grub*, a zabilježen je u dvorječnom toponimu *Vilènjškī pūt*. Kod samoglasnog *l* zabilježen je isti rezultat, odnosno *l* daje *u*, na primjer *sunce*, *suza*, *vuk*, a ono je, kako navodi Lisac (2008: 106) karakteristično za cijelo područje novořtokavskog ikavskog dijalekta.

Za govor Dicma karakteristično je da u nekim primjerima samoglasnik *a* (u skupini *ra > re*) prelazi u *e* npr. kod apelativa *narest*, *vrebac*, a vidljivo je to u toponimima *Grèbřřte*, *Grèb / Grèbčiči*. Potvrđeno je da se imenica *grob* pojavljuje i u obliku *greb*. Galić (2019: 85) je u svojim istraživanjima naveo da su navedene promjene potvrđene „u govorima južnoćakavskoga dijalekta, u južnijim govorima srednoćakavskoga dijalekta i u govorima jugozapadnoga istarskoga dijalekta.“ Čilař řimpraga (2010: 181) u svojem djelu *Ikavski řtokavski govori između rijeke Krke i Neretve* o primjerima promjene *e* umjesto *a*, u ovom slučaju u primjeru *narest* ili pak o promjeni glasa *o* u *e* u primjeru *greb*, navodi Ivićevo razmatranje kako su ovi fenomeni od male važnosti za jezični sustav, a uglavnom se navode zbog starosti i „zato řto te izoglose obuhvaćaju i ćakavske govore.“

Vokalne redukcije u govoru Dicma veoma su česte, što je karakteristično za prostor Dalmatinske zagore. Zastupljena je redukcija *o* za koju Danilović (2011: 13) navodi kako može biti na prvom prednaglasnom slogu kao što je u reprezentativnim primjerima *vàko*, *nàko*, *vâmo*, te na završnom naglašenom otvorenom slogu u primjeru *svàk*. Redukcija *a* jako je slaba, npr. *kad*, kao i redukcija *e* koje se reduciralo na otvorenom zadnjem slogu na primjer u prijedlogu *poviše*, npr. „poviš Stari kuća“. Najčešće se reducira vokal *i* primjerice u glagolskom prilogu sadašnjem *voleć'*, vezniku ili > *il'* ili se reducira na srednjem slogu što vidljivo kod primjera toponima *Gàbr'lovā dūbrava*.

Iako je za novoštokavski ikavski dijalekt karakteristično da se fonem *f* uglavnom ne pojavljuje, nego se zamjenjuje s *v* i *p*, u govoru Dicma ta je osobitost ostala kod starijeg naraštaja primjerice *prâtar* i *fala*. Zamjena *f* u *v* dogodila se u inicijalnom položaju kod toponima *Pût Vèrādā*. U govoru te promjene često nastupaju kod riječi stranoga podrijetla (*ferata* > *verada* > *Verada*, *fratar* > *pratar* i sl.). Mladi govornici u rijetkim slučajevima gube fonem *f*. Autorice Čilaš Šimpraga i Kurtović Budija (2007: 108) smatraju kako je razlog te pojave sociološke naravi jer govornici opisanog govora „nepostojanje fonema *f* smatraju "vlaškom" značajkom, kojom bi se uočljivo razlikovali od čakavskih govornika te govornika standardnoga jezika.“ Fonem *f* sve češće se javlja u posuđenicama primjerice *fāmilija*, *šöfer* i u kulturološki okamenjenim riječima.

Fonem *h* izgubljen je ili uglavnom rijedak, a obično prelazi u *v*, *j* i *k*. To su dokazala dosadašnja istraživanja štokavskih govora autorica Čilaš Šimpraga i Kurtović Budija (2007: 107) gdje je fonem *h* gotovo iščeznuo u svim položajima, odnosno u početnom je položaju nestaje bez supstitucije, a u ostalim je položajima supstituiran drugim glasom. Prelazak fonema *h* u *v* vidimo na primjeru *gluv*, potom *h* u *j* npr. *oraj*, *h* u *k* u intervokalnom položaju primjerice *špàker*, te u početnom položaju na primjeru toponima *Kr̕gača*. U početnom položaju fonem *h* se uglavnom gubi bez supstitucije, primjerice *râst*, *lâd*. U središnjem se položaju prema Čilaš Šimpraga i Kurtović Budija (2007: 107) zamjenski glas „pojavljuje zbog zijeva nastalog nakon gubitka *x*“, a „izbor glasa za uklanjanje zijeva ovisi o suglasničkoj okolini.“ Takav je primjer prelaska *h* u *v* vidljiv u toponima: *Dūvanika*, *Súve kàmenice*, *Súvoja*. Analoški se prema kosim padežima na dočetnom položaju fonem *h* uglavnom gubi, npr. *poviš Stari kuća*. Zabilježeni su dubleti (*kruv* : *kruh*) nastali pod utjecajem standardnog jezika.

Za govor Dicma karakteristični su adrijatizmi gdje dočeto *m* prelazi u *n* npr. *vidin*, *gledan*, *sidin*, *van*, *osan*. U morfologiji se u tom pogledu ističe „zamjena *m* sa *n* u nastavcima za D, L i I jednine i množine svih rodova u sklonidbama imenica, pridjeva i zamjenica“ (Danilović 2011: 37). Zabilježen je rotacizam u prezentskoj osnovi glagola *moći* (*moreš*, *moremo*) karakterističan za govornike starije dobne skupine.

Na prostoru koji se nalazi u blizini mora, prema navodima Lisca (2008: 109) dočeto *l* je u pravilu u participima dalo *a*, a u predjelima udaljenima od mora dalo je *o*. U govoru Dicma zabilježene su obje pojave, npr. *vidi(j)o* i *vidi(j)a* ovisno o tome kojem arealu su govornici naklonjeni, Sinju ili Splitu. U nekim je primjerima karakteristično umetanje intervokalnog *j*.

U govoru Dicma važna je značajka *đ* kao refleks praslavenskoga *d'* na primjerima *svađa*, *žeda*, ali se javlja i *j*, na primjer *mejaš*.

Fonemi *dž* i *č* se uglavnom čuvaju, ali se kod nekih mlađih govornika primjećuje slabo razlikovanje /*č*/ od /*ć*/, odnosno /*ž*/ od /*ẓ̌*/ te se izgovaraju kao srednji glasovi /*č̣*/ i /*ẓ̌*/ (npr. *žip*, *palačinka*).

Primjer asimilacije očuvao se u toponimu *Šušci* i kod imena mještana zaselka *Šušćanjani*.

Praslavenska skupina **čr-* nije očuvana, već je prešla u *cr-* što je vidljivo na primjerima toponima *Crljenika*, *Crljēnkē*.

Kod starijih govornika novija jotacija nije dosljedno provedena. Stoga se u govoru javljaju primjeri *diviji*, *kozje*, ali i „*rod(i)jak*“. Mladi govornici pod utjecajem standarda dosljedno provode noviju jotaciju.

U govoru je karakterističan je krnji infinitiv: *volit*, *doć*, *poć*, *gledat* itd. U glagolima II. vrste obično se javlja *-ni-* a ne *-nu-*: *dignit*, *metnit* itd. U sintaksi se infinitiv javlja uz glagole nepotpuna značenja (*doša kupit kruv*), kod pojedinih govornika se javljaju konstrukcije s dva infinitiva (*volit čut*), kao i konstrukcije *za* + infinitiv (*voda za pit*) (Lisac 2003: 58). O infinitivnim posljedičnim konstrukcijama pisao je Luka Vukojević (2008.) za koje navodi da su korelativnoga tipa, a ispred prijedložnoinfinitivnog izraza se mogu naći pridjevi, imenice i glagoli. Skupina *pridjev* + *za* + *infinitiv* vidljiva je na primjeru *pametan za poludit*, a skupina *za*

+ *infinitiv* iskazana je na primjeru *kukuruz za mlit*. Navedene infinitivne posljedične konstrukcije mogu se pojaviti kao samostalne rečenice ili pak kao rečenični dijelovi.

Na leksičkoj razini u Dicmu je vidljiv trag povijesti i ostataka aloglotskih utjecaja, a značajni zabilježeni primjeri su apelativi *ferata*, *bunar*, *meteriz*, koji su se odrazili u toponimima *Pût Vèràdā*, *Bùnarina*, *Metèrizi*, u kojima su vidljivi romanski i turski utjecaji.

5. POPIS I ETIMOLOGIJE TOPONIMA

Báčva (< *bačva* < psl. **bъči*) je ledina u Dicmanjskom polju. Toponimski lik je metaforičkog postanja i upućuje na izgled ledine.

Bàndovi je ime dijela zaseoka *Osoje* na kojem su se naselili *Blaževići* zvani *Bandovi*. Ime je antroponimskog postanja prema prezimenu/nadimku *Bandov*.

Bandóvljevi dóci (< *dol* < psl. i csl. *dolъ*¹⁰), ime dolaca „podno Bandovljevih kuća“. Prvi član dvorječnoga imena antroponimskog je postanja prema *Bandov* koje se dovodi u korespondenciju s prezimenom *Blažević*. Ujedno označuje „pripadnost“ dolaca *Bandovima*.

Bandóvljove dràge (< *draga* < psl. **dorga*)¹¹ je draga, ledina ili dolina smještene uz tzv. *Bandove*. Prvi član imena antroponimskog je postanja prema nadimku (*Bandov*) i označuje pripadnost drage.

Bandóvljèv pût (< *put* < psl. i csl. *pъtъ*) je put koji preko polja povezuje *Osoje* i *Kraj*. Put započinje ili završava u *Bandova*. Stoga je njegovim imenom označena pripadnost i dio trase.

Bégina magistrála (< *magistrala* 'najvažnija prometnica' < lat. *magister* 'učitelj'; *magistralis* 'učiteljski, majstorski, glavni') put je na brdu *Radnje*, od *Radine lokve* prema *Zelenikovcu*. Prvi član dvorječnog toponima antroponimskog je postanja prema nadimku osobe (*Bego*) koja je napravila put.

¹⁰ Dolac je prema Lozić Knezović i Marasović-Alujević (2012: 126) „teren s nižom razinom od susjednih; krška ponikva“.

¹¹Draga je „udol koji presijeca uzvisinu“ (Lozić Knezović, Marasović-Alujević 2012: 126).

Bikánčevē tòrine (< *torine* < *tor* < psl. **torъ* 'staza') ime je „vrtova opasanih zidom“ (Šimunović 1986: 233) na *Radnjama* gdje su nekada vjerojatno bili torovi. Prvi član toponima antroponimskog je podrijetla prema nadimku (*Bikanjac*, *Bikančovi*) i označava pripadnost.

Blaženkova (njīva) (< *njiva* < psl. i csl. *niva*) je njiva u *Dicmanjskom* polju. Apelativ *njiva* odnosi se na „zemljište koje se obrađuje okopavanjem/oranjem, sijanjem i sadnjom, zasad u iskrčenom zemljištu“ (Lozić Knezović, Marasović-Alujević 2018: 17). Toponim je antroponimskog postanja prema imenu (*Blaž*) i označava pripadnost.

Bójina drážica (< *dražica* < *draga* < psl. **dorga*) je manja udolina – *dràga*, kod koje je prva riječ dvorječnoga imena antroponimskog postanja prema imenu ženske osobe (*Boja*) i označava pripadnost dražice. Druga riječ imena, *drážica*, je „deminutivnoga oblika nastalo konverzijom apelativa *draga* i označuje konfiguraciju terena“ (Lozić Knezović, Marasović-Alujević 2012: 131).

Borovište (< *borovište* < *bor* 'biljni rod četinjača, *Pinus pinaster*' < psl. **bor*) je borova šuma na *Radnjama*. Toponim je fitonimskog podrijetla, formiran sufiksom *-ište*.

Bošnjākōv kùk (< *kuk* < psl. **kuka*) je vrh između *Jadrića* i *Bošnjaka*. Prvi član toponima je antroponimskog postojanja prema prezimenu (*Bošnjak*), a označava pripadnost i njegov smještaj u naselju. Drugi član imena *kùk* je čest u toponimiji. Matas (2001: 135) mu pripisuje značenje „istaknutiji monolit sastavljen od kompaktnijih i otpornijih stijena“, a Milić i Vidović (2018: 81) „brdo s kamenitim vrhom.“

Božínčōva òkūč (< *okuč* < *okuka* < psl. **kuka*) je velika krivina na putu za *Korita* gdje su mještani sazidali zid iz sigurnosnih razloga. Prvi član imena antroponimskog je postanja prema imenu (*Bože*), dok je drugi član značenja 'zavoj, okuka'.

Bristovača (< *bristovača* < *brijest* 'rod drveta, *Ulmus*' < psl. **berstъ*) je lokva u zaselku *Osoje*. Predio je imenovan prema dominantnom raslinju, šumskom drvetu. Svojim imenom utjecala je na imenovanje obližnjih njiva i ledina koje se nazivaju *Pod Bristovačom* i *Kod Bristovače*.

Bristovačice (< *bristovačice* < *brijest* 'rod drva *Ulmus*' < psl. **berstǫ*) su manje ledina pokraj lokve *Bristovače* u zaselku *Osoje*. Ime su dobile u odnosu na lokvu *Bristovaču*, toponimu fitonimskog podrijetla prema šumskom drvetu *brijest* m = *brist*, *brest* (Skok 1971: 207).

Brižine (< *brižine* < *brijeg* < psl. **bergǫ*) je ime njiva u polju. Ime dolazi od *brijeg* (...), sveslavenskog naziva značenja za uzvisinu, „collis“ (Skok 1971: 210). Izvedenica je „augmentativ (...) *brižina* (Vodice, Istra) 'svodovit pristranak brda“ (Skok 1971: 210). Imenom se upućuje da su njive na uzdignutom terenu.

Břlog (< *brlog* < psl. **brlog*) je rupa u *gaju*, a mještani ju opisuju kao „rupu u rupi“. Apelativ *brlog* značenja je 'kaljuga, đubre, talog, ležaji za svinje i druge životinje' (Skok 1971: 213).

Břkića dólac (< *dolac* < *dol* < psl. i csl. *dolǫ*) smjestio se pokraj lokve *Mustapače*. Dolac u toponimiji označuje odliku krškoga reljefa, značenja „okruglasta krška vrtača“ (Šimunović 2005: 241). Prvi član toponima antroponimskoga je postanja prema prezimenu (*Brkić*) i označava pripadnost dolca.

Bùnarić (< *bunarić* < *bunar* < tur. *pınar*: 'izvor; prirodna ili umjetno iskopana jama za sakupljanje vode') je lokva smještena na brdu *Grubuša*. Prema navodima ispitanika na tom su mjestu nekad bile staje, a stare su oko 400 godina. Stoga je njegova ishodišna namjena bila za opskrbu blaga i njezinih čuvara. *Bunarić* je često ime koje se javlja u hidronimiji na prostoru Hrvatske.

Bùnarina (< *bunarina* < *bunar* < tur. *pınar*: izvor) je ime lokve na prostoru zvanom *Lumbrelaši*. Augumentativ na *-ina* izveden od *bunar*, „u istočnim stranama sinonim za *zdenac* < *studenac* (v.) = *klàdenac* (v.)“ (Skok 1971: 236).

Bùtìge je ime dijela zaselka *Osoje*. Ante Ivanković (2007: 12) navodi kako su *Butige* „središnji dio naselja Kraj, u kojemu su smještene trgovine, dućani, uslužne radionice“ što u pučkoj etimologiji nije slučaj. Prostor u kojem su smještene uslužne radionice naziva se *Klanac* i spada u centar naselja. Ivanković (2007: 12) nadalje navodi da je „ekonim (...) izveden od talijanske riječi *bottega*, što znači trgovačka radnja“.

Čikulova jàma (< *jama* < psl. i csl. *jama*) nalazi se na *Radnjama* u blizini *Golubinke*. U toponimiji jama može biti u značenju i „graba, rupa, obrov, spilja, pećina“ (Skok 1971: 752).

Prvi član dvorječnog imena antroponimskog je postanja prema nadimku i označava pripadnost jame.

Cřkovnĭ bŭnār (< *bunar* < tur. *pınar*: izvor) je bunar smješten neposredno iznad groblja u *Osoju*, podno brda *Grubuša*. Prvi dio dvorječnog imena *Cřkovni* (< *crkovni* < *crkva* < psl. **cerky*) označuje pripadnost bunara crkvi. *Grubuša* je prema Katiću (2018: 260) kontrolirala „sjecište dvaju rimskih putova, jedan je vodio prema sjeveroistoku, odnosno Tiluriju i mostu na rijeci Cetini (*Pons Tiluri*), a drugi prema Osiniju – Sinju.“ Na prostoru *Grubuše* Katić (2018: 260) je ubicirao rimski *decimum*, odnosno položaj desetog miljokaza rimske ceste koja je od Solina vodila prema unutrašnjosti Dalmacije. Kazivanja mještana vezuju se uz postojanost rimske ceste i bunara kao mjesta za odmor putnicima. Navode da postoji „rimski znak“ na jednom kamenu pokraj današnje mrtvačnice. Kamen je danas ograđen zahvaljujući brzom djelovanju mještana, koji su se na sreću pobunili protiv rušenja i uništavanja bunara.

Cřkovnĭ dŏlac (< *dolac* < *dol* < psl. i csl. *dolъ*) dvočlano je ime dolca smještenog na *Grubuši* ispod *Zastave*. Prvi član toponima upućuje na vezu toponima s vjerskim organizacijama.

Cřljenika je lokva ispod *Milanovića kuća* u *Prisoju*. Petar Skok (1971: 276) navodi kako ime, poimeničeno na *-ica* znači 'crvena zemlja' te tumači kako se „značenje pridjeva razvilo se iz značenja crva upravo kao i u fr. *vermeil* 'crvenkast' < lat. deminutiv *venniculus*.“ To je značenje nastalo prema imenu za crve »*coccus ilicis*« i »*coccus polonicus*« koji daju purpurnu boju. Lokva je dobila ime prema vrsti crvene zemlje polja u kojemu se nalazi.

Cřljĕnkĕ (< *crljenke* < *crven* < psl. **črvenъ*) su njive u polju. Toponim je motiviran vrstom crvene zemlje karakteristične za Dicmanjsko polje.

Cřvena zĕmlja (< *zemlja* < psl. **zemja*) je prostor na brdu *Grubuša*. Toponim spada u nazive koji se odnose na sastav tla.

Ćapetuša je njiva u polju čije je ime antroponimskog postanja od prezimena (*Ćapeta*), poimeničeno na *-uša* što označava da je vlasnica njivu dobila u posjed kao dotu.

Čĕlina (< *čelina* < *čelo* < psl. **čelo*) je njiva u polju. Smatra se da porijeklo vuče iz praslavenskog doba kojemu je prvotno značenje bilo „ono što je uzdignuto“; *čeline* „brdo s

glavnim proplankom izloženim suncu“ (Šimunović 2004: 192). U znanstvenoj literaturi javlja se u obliku *Čeline* kao zaselak naselja Sušci i kao dio zaselka Krivače (Ivanković 2009: 349).

Čemérnica (< *čemernica* < *čemer* 'siromaštvo, bijeda; gorčina, jad, otrov, tuga' < psl. **čemerъ*) je manje brdo. U znanstvenoj literaturi opisana je kao „prostor na kojem su provedena arheološka istraživanja (pronađeni kameni nasipi, gomile), a nalazi uvršteni u nematerijalno kulturno dobro“ (Milošević 1998: 222).

Čuljkovac je lokva uz koju se nalazi istoimeni bunar, a smješteni su u zaselku *Sušci*. Ime joj je antroponimskog postanja od nadimka (*Čuljko*) i označava pripadnost. Od tu pridjev na *-ov* (*Čuljkov*) poimeničen na *-ac*.

Darišica (< *darišica* < *dar* < psl. i csl. *darъ*) je ime ledina na brdu ili, pak, ime dijela brda koje označuje granicu lovišta „Dicmo“. Smještena je iznad *Dubokog doca*, između *Lisca* i *Grubuše*. Posjed je vjerojatno u nečije vlasništvo došao kao *dar* odakle se izvelo ime.

Debèlić (< *debelić* < *debel* < psl. i csl. *debelъ*) je brdo na granici *Dicma* i *Muća*. Ime se odnosi na osobitost tla.

Dóčić (< *dolac* < *dol* < psl. i csl. *dolъ*) su manji dolci, a ime je karakteristično na cijelom prostoru *Dicma*. Toponim označuje ponikvu (Šimunović 2004: 236).

Didačkov dóčić (< *dočić* < *dol* < psl. i csl. *dolъ*) je dolac na brdu *Grubuša* ispod lokve *Mustapače*. Prvi član toponima antroponimskog je postanja prema prezimenu (*Didak*) i označava pripadnost dolca.

Dóla (< *dola* < *dol* < psl. i csl. *dolъ*) je manja krška udolina, a toponim je zabilježen na cijelom prostoru *Dicma*. Za razliku od dolaca, *dóla* ima strmiji nagib prema udolini unutar koje su se uglavnom uzgajale poljoprivredne kulture. U toponimiji, *dola* je značenja „*dubodolina*“ (Šimunović 2004: 236).

Dòlac (< *dolac* < *dol* < psl. i csl. *dolъ*) je veoma čest toponim u *Dicmu*, a označava manju kršku udolinu visoko ograđenu suhozidom. To je „okruglasta krška vrtača“ (Šimunović 1986: 229). Šimunović (2004: 136) navodi da „u toponimu *Dolac* gotovo je zatrto deminutivno, a prisutno terminološko značenje 'duge doline između brda' za razliku od *D/dočića* koji označuje 'ponikvu' ili *D/dola* koji označuje „*dubodolinu*“.

Drăčevica (< *dračevica* < *drača* < od starijega **d̥bračb*, 'grm *Paliurus spina-christi* iz porodice krkavinki *Rhamnaceae*') je rijeka koja u vrijeme velikih kiša izvire u *Radanušama* u industrijskoj zoni. Toponim je fitonimskog podrijetla prema *drăč* (*drăča*) samoniklog bodljikavog raslinja koje raste u šikarama submediteranskog pojasa. Skok (1971: 428) kazuje da je apelativ *drača* u Topolovcu značenja 'dolina, kotlina'. To značenje je usklađeno s etimologijom od *drijeti*. Skok (1971: 428) nadalje navodi da je *drač* prvobitna radna imenica koja se takva očuvala u sjevernim slavenskim jezicima s prvobitnim značenjem 'ono što dere'.

Drăge (< *drage* < *draga* < psl. **dorga*) je ime ledina koje označavaju dolinu u zaselku *Kraj*. Prema Petru Skoku (1971: 429) *draga* se semantički razlikuje od apelativa *do* time što označuje terenske udubine ne samo između brda, nego i priobalne, a u posljednjem značenju konkurencija mu je talijanizam *vala*. *Draga* je „udol koji presijeca uzvisinu“ (Lozić Knezović, Marasović-Alujević 2012: 126).

Drinovača (< *drinovača* < *drijen* < psl. **dernb* 'stablo *Cornus mas*') je rijeka koja je nekada izvirala negdje na brdu *Radinje* „u pola *Borovine*“ gdje danas postoje lokve. Prema predaji, njezin su izvor zatvorili s devet volovskih *mišina*, a voda je sebi našla put i postala ponornica. Danas je ostao samo dio toka rijeke. Šimunović (2004: 196) navodi kako je toponim Drinovača raširen u Hrvatskoj te u Bugarskoj i Albaniji, da ga Jokl izvodi iz od *drinje* 'pruće' iz čakavske zbirne imenice *drinje*, a da Barić smatra da nema čakavizama u arbanaškom jeziku i tvrdi da je arb. *drinje* od iskona u arb. jeziku.

Dûbci (< *dubci* < *dub* < psl. i csl. **d̥obb*, 'hrast') su šumski predio u *Sušcima* bogat hrastom. Skok (1971: 449) *dûb* navodi kao vrstu hrasta, drvo uopće.

Dûbokā klăčina (< *klăčina* < njem. *Kalk* ← lat. *calx*) je mjesto u *Kraju* prema *gaju* gdje su se radile klăčine i gdje se nekada gasio klak; *krečana*, *vapnenica*, a danas šumski predio. Prvi član dvočlanog imena označava morfološki izgled tla.

Dûbokī dōlac (< *dolac* < *dol* < psl. i csl. *dolb*) je ime dolca na *Radnjama*. Prvi član toponima *Dûbokī* (< *dubok* < psl. **d̥lbokb*) označava konfiguraciju terena, izgleda dolca. Toponim slikovito označava površinsko svojstvo tla.

Dûbrava (< *dubrava* < psl. **d̥obrava*, **d̥obrova* 'šuma, dubova ili hrastova šuma') je šumski predio u *Kraju* koji je bogat hrastom.

Dùbravice (< *dubravice* < *dubrava* < psl. **dǫbrava*, **dǫbrova* 'šuma') su njive u polju. Ime im vjerojatno dolazi jednako kao i kod toponima *Dubrava*, od *dùb* koji označava vrstu hrasta.

Dùbrōvnice (< *dubrovnice* < *dubrava* < psl. **dǫbrava*, **dǫbrova* 'šuma') je pašnjak u polju. Toponim je fitonimskog podrijetla i upućuje da se pašnjaci nalaze ili uz hrastovu šumu ili da na njima raste hrast.

Dújina rùpa (< *rupa* < psl. **rupa*) je dio *gaja*. Toponim je antroponimskog postanja prema imenu (*Duje*) i označuje pripadnost. Drugi član imena *rupa* značenja je 'jama' ili 'vrtača'.

Dùvanika (< *duvan* < tur. ← arap. *duḥān*) je ime njiva u polju na kojima se nekada uzgajao duhan. Ime je fitonimskog podrijetla prema kulturi koja se uzgajala na njivama.

Đilās (< *đilas* 'trkač, skakač; 'sposoban; okretan, srčan'; 'razvratan; raskalašen, neobuzdan' < tur. *cilâsun*: 'hrabar, srčan, neobuzdan') je predio *Dicma* prema *Sičanima*. Ime je moguće nadimačkoga postanja.

Èlezova gréda (< psl. **gręda*) je ime stjenovitog predjela povrh Eleza u zaselku *Sušci*. Prvi član toponima antroponimskog je postanja prema nadimku/prezimeni (*Elez*), a označava pripadnost grede i njezin smještaj u prostoru. Drugi član imena je značenja 'stijena na kamenu brdu' (Skok 1971: 614).

Gàbrlovā dùbrava (< *dubrava* < psl. **dǫbrava*, **dǫbrova* 'šuma, dubova ili hrastova šuma') je ime dubrave od kojeg prvi član označava njezinu pripadnost i položaj u naselju – pokraj *Gabrila* u zaseoku *Kraj*. Prvi član dvorječnog imena je antroponimskog postanja prema prezimenu *Gabrilo*. U onomastici, *Gabrilo* je prezime koje dolazi od lat. *Gabriel*, od hebr. *gabhrîël* 'Božji junak' (Skok 1971: 543).

Gàbriluša je njiva u *Dicmanjskom polju* čije je ime antroponimskog podrijetla prema prezimenu (*Gabrilo*). Poimeničena na *-uša* označava pripadnost njive ženskoj osobi koja ju je dobila kao *dotu* ('miraz').

Gāj (< *gaj* < psl. **gajь* 'šumica, mlada šuma') je prostor između zaselaka *Kraj* i *Sičane*. Toponim se odnosi na omanju šumu (Lozić Knezović, Marasović-Alujević 2012: 126). Šimunović (2004: 198) opisuje gaj kao uzgojnu šumu koja je pripadala svima u selu i dodaje da su Slavenima gajevi „bili sveta mjesta, u kojima su pokapali pokojnike“ (Šimunović 2004: 198).

Gácalište (< *gacalište* < *gàcati* < ≈ slov. *gaz*, *gazit*) je lokva, „kaljužište svinja“ na *Radnjama* iznad *Dubokog doca*, na *Krstačama*. Toponim upućuje na blato, glib (Skok 1971: 557).

Gàrovīnā (< *garovina* < *garav* < psl. **garъ*) je šuma kod *Mustapače* i *Šalbini staja*. Toponim upućuje na izgled šume koja ima gotovo crna, garava grabova stabla. Vinja (1998: 170) navodi *gâr* u značenju 'korijen u makije, donji tvrdi dio česvine, smreke i dr.'. Matas (2001: 138) u *Toponimiji dijela Splitske zagore* navodi sličan toponim *Garišta* „prema imenici *zgarišta* – vatrom zahvaćene površine“. Sufiks *-ina* u toponomastičkoj funkciji izražava augmentativnost i poimeničava pridjev, „označuje razoreno mjesto ili upozorava da je što bilo na tamošnjem mjestu“ (Šimunović 2004: 237).

Glàvičica (< *glavičica* < *glavica* < psl. **golva*) je njiva u polju koja se nalazi na uzdignutom terenu. Prema Skoku (1971: 566), *glava* je metafora za terenske uzvisine, brdo, te je motivirala nastanak brojnih toponima.

Gòlā glàvica (< *glavica* < psl. **golva*) je uzvisina na *Radnjama*. Toponim imenuje *glavicu* koja je „zasebna uzvisina i vrh na brdskom vijencu“ (Šimunović 1986: 230). Prvi član toponima pobliže određuje i opisuje izgled glavice kao neobrasle, bez raslinja.

Gòlobrīg (< *golobrig* 'brijeg bez raslinja') je oranica smještena u *Dicmanjskom polju*. Skok (1971: 582) navodi kako *gol* kao toponim i oronim može biti „sam i u vezi s toponomastičkim apelativima“. U vezi je s *brijeg* (*brig*) značenja 'manja odjelita uzvisina viša od humca' (Šimunović 2005: 241). U znanstvenoj literaturi spominje se kao neprirodna izdužena uzvisina te kao oranica u naravi srednje vrsti (Milošević 1998: 222, Matić 2011: 374).

Gòvněč je ime brda koje se smjestilo pokraj *Rapa*. Toponim je nejasne motiviranosti. Mještani ga također nazivaju *Oštrić*.

Golùbīnka (< *golubinka* < psl. i csl. *golъbъ*) je špilja na brdu pokraj *Radinja*. U toponimiji se *golùbīnka* uglavnom odnosi na „krške jame u kojima obitavaju divlji golubovi“ (Šimunović 2004: 199). Moguće je da je toponim „u vezi sa starim oblikom pridjeva *golъbok* „dubok“ (Šimunović 2004: 199).

Gràdina (< *gradina* < psl. **gordъ*: 'ograđeno mjesto, naselje') je brdo koje se prema mišljenju nekih ispitanika proteže od *Križica* prema *Prosiku*. Drugi navode da je to ime cijelog planinskog

lanca od *Radinja* do kraja *Grubuše* prema *Prosiku*, a neki tvrde da je to brdo od *Milanovića kuća* u *Prisoju* do *Bilandžića* u *Krušvaru*. Toponim je u značenju varoši, utvrde ili burga (Skok 1971: 602); 'ruševina staroga grada' (Skok 1971: 603) s obzirom na to da su u njezinu okolnom prostoru potvrđena nalazišta *gradina*. Pod imenom *Gradina* mještani također podrazumijevaju sve gradine pronađene na prostoru *Dicma* – u *Sušcima*, *Sičanima* i *Krušvaru*.

Gràdina na Glàvici (< *gradina* < psl. **gordъ*: 'ograđeno mjesto, naselje') je gradina iz ranog srednjeg i brončanog doba u *Sičanima*. U literaturi se javlja kao arheološko nalazište koje Milošević (1998: 223) smješta „na sjeverozapadnom vrhu brda Glavica (< *glavica* < *glava* < psl. **golva*), južno od crkve sv. Nikole Tavelića u Sičanima, na položaju zvanom Gradina.“ Toponimskom sintagmom označen je njezin položaj na glavici koja je u toponimiji metafora za terenske uzvisine.

Grèb / Grèbčići (< *greb(čić)* 'raka' < psl. i csl. *grobъ*) je ime zaravni u *gaju*. Ime se odnosi na područje s rakama.

Grèbište (< *grebište* < (*za*)*grebati* 'zagrabititi, dohvatiti, crpsti, vaditi' < psl. i csl. *grabiti*) je vrtača koju Ante Milošević (1998: 227) smješta „južno od gradine, uz lijevu stranu puta koji iz Sušaka vodi u Korita“. Milošević (1998: 227) navodi kako nije utvrđen opravdani razloga ovakvom imenu. U govoru starije populacije *Dicma* u upotrebi izraz „zagrebati vode“ značenja 'zagrabititi vode'. U poljoprivrednoj terminologiji *grestiti* je značenja 'krčiti' (Skok 1971: 601).

Grèčica (< *grečica* < *greda* < psl. **gręda*) je brdo u *gaju* pokraj *Sičana*. Mještani kazuju kako je „izgledala kao gredica kad sadiš, sa strana ravnica i dolina, a onda lagana uzvisina“. Mještani brdo također nazivaju *Tavani*.

Gr̃mčići (< *gr̃mčići* < *gr̃m* 'žbun' < psl. **gr̃mъ*) je ime zaravni koja se nalazi u *gaju* i odnosi se na prostor na kojem se nalaze maleni grmovi. Predio je imenovan prema dominantnom raslinju. Sufiks *-čić* „upozorava na pojačanu deminutivnost“, koja se „u toponimiji gubi u korist onomastičke obavijesti“ (Šimunović 2004: 239).

Gròb (< *grob* < psl. i csl. *grobъ*) je ime prostora smještenog u *Sušcima*. Skok (1971: 601) navodi kako je „sveslav. i praslav. prijevaj *grob-* zastupljen (...) samo u imenici i od nje stvorenim izvedenicama“. Na položaju *Gròb* je arheološko nalazište grobova što je posvjedočeno u znanstvenoj literaturi (usp. Bubić 2016: 113, Milošević 1998: 228).

Grūbuša (< *grubuša* < *grub* < psl. i csl. *grǫbъ*) je brdo koje dijeli *Dicmo* od *Dugopolja* i *Koprivna*. Ivanković (2007: 21) navodi da je ime izvedeno od pridjeva *grub* sa značenjem 'hrapav, neravan, nezavršen, surov, ružan'. U znanstvenoj se literaturi javlja kao mjesto na kojem se smjestila istoimena gradina, a Katić (2018: 260) na njoj ubicira deseti miljokaz rimske ceste od Solina.

Iličina ògrada (< *ograda* < *o(b)* + psl. **gorditi* < psl. **gordъ*: 'ograđeno mjesto') je ograda smještena u *gaju*. Prvi je dio imena antroponimskog postanja prema nadimku (*Iličini*) i označava pripadnost ograde.

Īmber je prostor na kojem se nalazi istoimena dio brda *Visoka*, povrh *Sičana* prema *Neoriću*. Ime bi moglo biti motivirano latinskim *imber*, 'kiša', *imbrinalis* 'kišni', odn. talijanskim *imbrinali*, pomorskim terminom u značenju 'rupe, otvori na pojasevima broda gdje se prazni voda koja ulazi s valovima ili kišom' (Skok 1971: 220, Vinja, 2002: 12), odn. označava propusno područje na kojem ima spilja i vode. Imber ili Kula je ime najvišeg vrha Omiške Dinare.

Inčèluša je ime šume u zaselku *Kraj*. Toponim se može dovesti u vezu s *čelina* sa značenjem „ono što je uzdignuto“.

Jādruša je njiva u *Dicmanjskom polju*. Toponim je antroponimskog postanja prema prezimenu (*Jadrić*), poimeničen na *-uša*. Sufiks *-uša* označava kako je u posjed došao kao nagrada radniku koji je služio u Jadrića.

Jánjac (< *janjac* < *janje* < psl. **(j)agne*) je izvor u *Osoju* kod *Brkića*. Toponim je zoonimskog podrijetla.

Jārčīšte (< *jarčište* < *jarac* < ? psl. **jarъcъ*) je brdo od *Šalbinih staja* prema *Krajinoj gredi*. Toponim je zoonimskog podrijetla.

Jāsēn (< *jasen* < psl. **asenъ* 'listopadno stablo *Fraxinus excelsior*') su njive u *Dicmu*. Ime je motivirano nazivom za listopadno stablo koje raste na tom području.

Jasēnovača (< *jasenovača* < *jasen* < psl. **asenъ* 'listopadno stablo *Fraxinus excelsior*') je lokva smještena „ispod *Imbera* prema *Neoriću*“. Hidronim je motiviran nazivom listopadnog stabla *jasen*, poimeničen sufiksom *-ača* (Skok 1971: 759).

Jùričinka je njiva u polju. Toponim je antroponimskog postanja prema prezimenu *Jurić*. Naziva se i **Božurkova juričinka** gdje je prvi član toponima antroponimskog postanja prema nadimku *Božurko* i označava pripadnost.

Jùrića dòlac (< *dolac* < *dol* < psl. i csl. *dolъ*) je dolac na *Radnjama* kod *Begine Magistrale*, od kojega je prvi član antroponimskog podrijetla prema prezimenu *Jurić* i označava pripadnost.

Jùštinka je šuma u zaselku *Kraj*. Ime je moguće nadimačkoga postanja.

Kàlinića vlàke (< *vlake* < psl. **volkti*) ime je zaravni između *Dicma* i *Prugova* na sjevernoj strani *Lisca*. Prvi član toponima antroponimskog je postanja prema prezimenu *Kalinić*. Drugi član imena označava „zaravan prostor u krškom okruženju“ (Matas 2001: 139).

Kàmēnje (< *kamenje* < *kamen* < psl. i csl. *kamy*) su njive u polju. Toponim se odnosi na sastav tla.

Kátina Glàvica (< *glavica* < *glava* < psl. **golva*) ime je glavice, odnosno vrha na *Grubuši*. Prvi član toponima je antroponimskoga postanja prema imenu (*Kata*) i označava pripadnost. Drugi član izveden je od *glava*, apelativa koji je motivirao imena „za izolirana uzvišenja ili vrhove u krškim područjima“ (Matas 2001: 135).

Kèkōv dòlac (< *dolac* < *dol* < psl. i csl. *dolъ*) je ime dolca na brdu *Radnje*. Prvi član imena je antroponimskog postanja prema nadimku (*Keko*) i označava pripadnost. Dugi član toponima odnosi se na oblik predjela, a to je „okruglasta krška vrtača“ (Šimunović 2005: 241).

Kerànušina stàja (< *staja* < psl. i csl. *stati*) smjestila se kod *Bobana* na *Radnjama*. Prvi član imena vjerojatno je antroponimskog postanja prema nadimku, a označava pripadnost. Drugi je član u značenju 'obora gdje se nalaze domaće životinje' (Skok 1973: 324).

Kìtnica (< *kitnica* < *kita* < psl. **kyta*) je šuma koja je dio *gaja* na sjevernoj strani *Dicma*. Toponim je fitonimskog podrijetla sa značenjima 'grančica s lišćem', 'grana, svežanj' (Skok 1972: 86). Brdo je bogato stablom jasena za koje ispitanici navode da mu grane podsjećaju na kite.

Klāčina (< *klačina* 'mjesto gdje se gasi klak' < njem. *Kalk* ← lat. *calx*) se smjestila od *Paske* do *Dole* u *Kraju*. Ime je motivirano djelatnošću.

Klánac (< *klanac* < psl. **kolъcb*) je „dugački tjesnac među brdima“ (Šimunović 2005: 241), a u *Dicmu* se nalazi u centru gdje se spajaju zaselci. U znanstvenoj literaturi je poznat kao *Ženski klanac*, povezan s predajom o nastanku imena *Mojanka* koju su u svojim radovima opisali Alberto Fortis i Ivan Lovrić. „U njemu je poginula nesretna mlada djevojka Anka, opjevana u narodnim pjesmama i djelu Ane Vidović *Anka i stanko ili Dubrava Mojanka blizu Splita*“ (Lovrić 1948: 124).

Kòkanova dùbrava (< *dubrava* 'dubova, hrastova šuma' < psl. **dòbrava*, **dòbrova*) smjestila se u *Sičanima* kojoj je prvi član dvorječnoga imena antroponimskog podrijetla od prezimena (*Kokan*) i označava pripadnost dubrave.

Kòlovoz je ime puta i udoline koja se proteže od *Kraja* prema *Sičanima*. Ime se može se dovesti u vezu s toponimima koji označavaju riječno korito kao što je to primjerice toponim *Kolovaje* „umjetni dotok vode što tjera mlinsko kolo“ (Šimunović 1986: 232) s obzirom na to da pokraj (kroz) njega nakon velikih kiša protječe *Suvoja*.

Kòprčica (< *koprčica* < *koprač* 'biljka (*Scaligeria cretica*) iz porodice štitarki (*Umbelliferae*)') je brdo između *Koprivna* i *Dicma*. Ime je vjerojatno nastalo prema biljci *koprčina* 'smradna trava, lista narezana, duge stabiljke' (Skok 1972: 149).

Kòrički dúbokī dòlac ime je dolca u *Koritima*, koji dijeli *Korita* od *Neorića* i *Gizdavca*. Prvi član toponimske sintagme motiviran je toponimom (< *Korita* < *korita* < psl. **koryto*) i označava posvojnost, dok preostala dva opisuju karakteristike predjela, odnosno površinsko svojstvo tla.

Kòričko ósoje (< *osoje* 'sjenovita strana nekog mjesta' < psl. **osoja*) je brdo između *Radinja* i *Korita*, koje svojim većinskim dijelom naginje na osojnu stranu *Korita*. Prvi član imena motiviran je toponimom *Korita*, a drugi je motiviran položajem i u sebi nosi ideju lokalizacije (Šimunović 2005: 28).

Kòrita (< *korita* < *korito* < psl. **koryto*) je ime za brdo povrh *Stojanaca* na kojemu se nalaze prirodna zbiralište vode.

Kovolàrica (< *kovolarica* < *kolovara*) je ime brda pokraj *Crvene zemlje* i *Mustapače* na kojem su nekoć bile staje i „blago“. Mještani je opisuju kao „golu u kamenu i strmu“. Marasović-Alujević i Lozić Knezović motivaciju šoltanskog toponima *Kolovaja* nalaze u apelativu *kolovaja*

što je 'konoao pokriven u koji se slijeva voda kad je kiša' (ARj 1898-1903: 214), a to bismo uzeli kao motivaciju u nastanku i ovoga toponima.

Krāj (< *kraj* < psl. i csl. *krajъ*) je jedan od zaseoka Dicma. Ante Ivanković (2007: 9) prilikom opisa Dicma navodi kako „Općina Dicma ima sjedište u naselju Kraj, smještenom na području Dicma u srednjoj Dalmaciji“. Za *kraj* je Ivanković (2007: 10) izdvojio značenja: „1. posljednja točka, crta ili trenutak kada nešto završava i preko čega se ne nastavlja, svršetak, konac; 2. dio zemljišta, naselja.“

Krājna gréda (< *greda* < psl. **gręda* 'stijena, sprud') prostire se od *Šalbinih staja* do crkve sv. Ivana na *Radnjama*. Prvi član motiviran toponimom *Kraj* te označava „posvojnost“ grede, odnosno stjenovite površine.

Krč (< *krč* < *krčiti* < psl. **krčiti*) je ime *poda*, odnosno područja gdje je iskrčena šuma. *Krč* je poljoprivredni termin značenja 'zemljište privedeno kulturi krčenjem'.

Krčevinē (< *krčevine* < *krčiti* < psl. **krčiti*) su njive/livade u polju. Na tom je prostoru iskrčena šuma. Skok (1972: 186) navodi da je *krčevina* 'laz', 'mjesto iskrčeno u šumi'.

Krgača (< *krgača* < *krg* ≈ slov. *hṛg*) je lokva koja se nalazi nedaleko od župne crkve Svetog Jakova i Ane. Ime joj dolazi od apelativa *hṛg* za koji Skok (1971: 686) navodi slijedeća značenja: 'posuda u kojoj opančari kožu moče', 'kameni sud pri dnu tijesan, a k rubu izveden, u kojem se ječam ljušti' (u Dalmaciji) te 'drveno korito u kojem se poje svinje' (u Smokvici na Korčuli). Nadalje navodi da odatle dolazi na *-ača rgača*, sa značenjem 'uzduž prepolovljena tikva koja se kao kutlača uzima za grabljenje vode' (Skok 1971: 687), te da je značenje apelativa *krga* 'tikva kojom se, probušivši je sa strane, zahvata i pije voda' (Skok 1973: 469). Toponim Krgača, vjerojatno je motiviran oblikom navedenog „kamenog suda“ ili „korita“, a u obzir se valja uzeti i grabljenje vode zbog toga što je smještena u polju i težaci su je mogli koristiti za napajanje stoke. Mještani navode kako su s Krgačom nekad bila povezana „dva bunara koja je pokojni župnik dao zavaliti“.

Krivače (< *krivače* < *kriv* < psl. i csl. **krivъ*) su ledine, prostor kod *Rusića*, ispod popove kuće u *Sušcima*. Ime je motivirano izgledom.

Křstače (< *krstače* < *krst* < psl. i csl. *krъstъ*) je pojilište za blago između *Cikulove jame* i *Krajine grede*. Ime je vjerojatno motivirano raskrižjem.

Križice (< *križice* < *križ* < ? roman. **croge* ← lat. *crux*) je ime predjela brda koje se nalazi na samom ulazu u Dicmo i dijeli dicmanjsku i dugopoljsku kotlinu. U znanstvenoj se literaturi ovaj predio često spominje kao brdo, naselje ili pak dio naselja, „*Crisii* (Križice) Kuroče – Križ, koje se krajem 14. i početkom 15. st. spominje uz Dugopolje i Koprivno“ (Gjurašin 2010: 112). Ante Ivanković (2007: 13) u svojim djelima navodi da se Križice prvi put spominju „1387. godine kada je velikaš Ivan Nelipić zazvao svoje podanike među kojima su bili i oni iz Križica.“ Povijesni izvori o gradnji rimskih cesta spominju Križice kao dio trase koja je vodila od Salone prema unutrašnjosti Dalmacije. Na tom se mjestu račvala cesta gdje je jedna trasa vodila prema današnjem Trilju, a druga prema Sinju. Prema tome je Basić (2007: 363) zaključio da „je toponim Križice zacijelo vrlo star, barem srednjovjekovni.“

Kük (< *kuk* < psl. **kuka*) se nalazi na brdu *Grubuša*, a kao toponim je veoma čest u značenju izbočine.

Kupinjāvci (< *kupinjavci* < *kupina* 'bodljikavi grm *Rubus fruticosus*' < psl. i csl. *kopina*: grm) je predio *Kovolarice* obrastao „dračom i kupinom“ Toponim je fitonimskog postanja i odnosi se na mjesto gdje rastu kupine.

Küskōv dūb (< *dub* < psl. i csl. **dъbъ* 'hrast') je motiviran drugim nazivom za stablo hrasta, a prvi je član antroponimskog postanja prema nadimku *Kusko* i označava pripadnost.

Küskōv zàjutrak (zàjutak) je njiva na kraju zaselka *Kraj*. Prvi član toponima antroponimskog je podrijetla prema nadimku *Kusko* i označava pripadnost. Drugi član dolazi od apelativa *jutro* značenja „onoliko zemlje koliko se može jednim upregom izorati za jedan dan, (...) uzeto je po zakonu sinegdohe za cio dan“ (Skok 1971: 787). Prefiks „za- upućuje na to da je lokalitet sa stražnje strane objekta označenim toponimom“ (Šimunović 2004: 241).

Lästva (< *lastva* < *latica* < lat. *latus* 'strana', 'pristranak'¹²) ime je koje Skok (1972: 274) definira kao 'skača, zaskok, mjesto među ratovima (rtima, puntama), gdje što raste'. Toponim je zastupljen na prostoru Dicma i često je dio toponimskih sintagmi zbog preciznijeg lociranja *lastve* u prostoru.

¹² Lozić Knezović, Marasović-Alujević (2012: 134).

Làtica (< *latica* < lat. *latus* 'strana'¹³) je njiva u polju. Toponim je vjerojatno u značenju 'manji komad zemlje', te 'stepenasto strmo poljoprivredno zemljište na blagu pristranku' (Lozić Knezović, Marasović-Alujević 2012: 127).

Làketōv vřtā (< *vrt* < psl. **vьrtь*) je ime vrta u brdu *Grubuša*. Prvi član imena je antroponimskog postanja prema nadimku i označava pripadnost. Drugi član je značenja 'manje zemljište uz kuće koji se obrađuje i gdje se obično sadi povrće' (Kapović 2006: 116).

Lìsac (< *lisac* < *lis* 'ćelav, plješiv', psl. **lisь*) je šiljasto brdo gologa vrha kod *Bobanovih staja*. Toponim je motiviran odsutnošću vegetacije na brdu.

Lùke (< *luke* < psl. **lьka* 'zavoj, obala uz zavoj rijeke') su njive u Dicmanjskom polju. Ime označava „zemljište uz rijeku ili u polju“ (Šimunović 1986: 233).

Lùmbrelāši (< *lumbrelaši* < *lumbrela* < tal. *ombrello* 'kišobran') je ime platoa na *Radnjama* nastalo prema pet hrastova koji rastu na tom prostoru. Ime dolazi od izgleda hrastova koji podsjećaju na kišobran.

Lùžine (< *lužine* < psl. i csl. *lьgь* 'šumica, gaj, močvarna šuma') su njive koje se nalaze u *Brkića*. Toponim je motiviran mokrinom zemljišta. Šimunović (2004: 206) navodi kako je *luž* 'glib' stara slavenska imenica zasvjedočena već u Mikaljinu rječniku.

Màretića ògrade je ime ograde na *Radnjama*. Prvi član imena antroponimskog je postanja prema prezimenu *Maretić* i upućuje na pripadnost. Drugi član značenja je ograđenog mjesta na kojem raste šuma (Kapović 2006: 117).

Màretića sèdlo (< *sedlo* < psl. **sedьlo* 'planinski prijevoj') je brijeg u *gaju*. Prvi član imena je antroponimskog postanja prema prezimenu *Maretić* i označava pripadnost. Drugi je član metaforičnog postanja s obzirom na oblik tla koje podsjeća na sedlo.

Màretuša je njiva u Dicmanjskom polju. Antroponimskog je postanja prema prezimenu *Maretić*, poimeničeno na *-uša*, što označava da je došla u posjed kao „dota“ djevojke iz obitelji *Maretić*.

Màrtinčōvā ògrada nalazi se u *Sičanima*. Prvi član dvorječnog imena antroponimskog je postanja prema prezimenu/nadimku i označava pripadnost ograde.

¹³ Lozić Knezović, Marasović-Alujević (2012: 134).

Metèrizi (< *meterizi* < *meteriz* < tur. *metris* ← perz. *meters*) su duge njiva u polju. Ime je motivirano apelativom *meteriz* u značenju 'oklop, rov, šanac' (Šupuk 1989: 79).

Milānušin pìket / Šùtin vřtā je obradiva površina u *gaju*. Prvi član toponima antroponimskog je postanja prema prezimenu *Milanović*, a imenički sufiks *-uša* upućuje na pripadnost posjeda ženskoj osobi.

Milūnōv pūt (< *put* < psl. i csl. *putь*) proteže se između zaseoka *Osoje* i *Kraj*. Prvi član imena antroponimskog je postanja prema prezimenu *Milun*.

Milūnōve stāje (< *staje* < psl. i csl. *stati*) nalaze se u brdu *Visoka*. Prvi član dvorječnog imena antroponimskog je postanja prema prezimenu *Milun* i označava pripadnost staja.

Mōkrīć (< *mokrić* < *mokar* < psl. i csl. *mokrь*) je prostor na *Radnjama* gdje prema navodima ispitanika ima vode, koja tu izvire, a može se čuti i da pišti. Ime je često u hidronimiji kao označitelj za manje stajace vode, rijetko vrela te vlažna zemljišta što je i ovdje slučaj.

Mōkrī dōci ime je dolaca koji se nalaze u *gaju*. Prvi član imena označava stajaću vodu koja se nakupi na dolcima u kišnom razdoblju.

Mřtvačkā lēdina (< *ledina* < psl. **lędo* 'neobrađena ili neobrađiva zemlja') smjestila se u *gaju*. Prema navodima ispitanika, na toj bi se ledini tijekom sprovoda koji je išao iz *Sičana* prema mjesnom groblju, sudionici ceremonije ukopa stali odmoriti. *Ledina* je služila kao zaustavna stanica sprovoda. Prvi član motiviran je pridjevom *mrtvački*.

Muslimovac (< *muslimovac* < tur. *müslim* ← arap. *muslim* ≈ islām) je lokva u zaseoku *Kraj*, iza „Zečevića kuća“ pokraj *Gabrilove dubrave*. Na prostoru Dicma u povijesti je zabilježeno boravljenje Turaka u razdoblju kada je naselje već bilo formirano, a to potvrđuje motivaciju imena lokve. O Turcima u Dicmu može se saznati iz usmenih kazivanja.

Mùstapača je lokva na brdu *Grubuša*, smještena između *Kovolarice* i *Katine Glavice*. Ime je nejasne motivacije. Moguće je motivirano apelativom *mustac* 'brk' ili apelativom *mušta* značenja 'čizmarsko oruđe kojim se tuče đon', a možda je i antroponimskog postanja prema imenu *Mustafa*.

Mùseljavac je lokva smještena u *gaju*. Ime dolazi od riječi *muša* za koju Skok (1972: 490) navodi značenja 'zemlja za pašu, pašnjak, općinska ispaša, koja se kasnije može podijeliti, (...) međa između dva sela ili općine'.

Növā kláčina smjestila se pokraj *piketa*. Prvi član toponima ukazuje na osobinu i starost klačine.

Nūgli / Nūgle su njive na predjelu Dicma koje su na dodirnoj točki sa susjednim naseljem Neorićem. *Nugle* Milošević (1998: 226) navodi kao „poljice“, odn. manje polje kako bi dodatno specificirao položaj arheološkog nalaza Ledenice.“ Šimunović (2004: 217) u *Bračkoj toponimiji* navodi toponim *Nugla* koji se odnosi na 'česticu u sredini'.

Òbišenjak (< *obišenjak* < *visjeti*, *objesiti* < psl. i csl. *visěti*) je ime dijela brda *Grubuše* koji, prema ispitanicima, kao da pada prema selu. Ime upućuje na izgled brda koje kao da visi.

Ósoje (< *osoje* < *osoj* 'sjenovita strana nekog mjesta' < psl. **osoja*) je zaselak naselja Dicmo. Ime označava položaj tla, a prema Anti Ivankoviću (2007: 19) je „osojna strana (locus opacus), neosunčana, tamna, hladna odnosno sjeverna strana uzvisine“.

Òščine (< *ošćine* < csl. *osěkb* 'obor, ograda') je manja šuma u dijelu Dicmanjskog polja. Ime *Oščine* vjerojatno dolazi od apelativa *osik* u značenju 'obor, tor, ovčara' (Šimunović 2004: 219, 261; Skok 1973: 249).

Òkrajak (< *okrajak* < psl. i csl. *krajb*) ime je malenog vrta prema *Juštinki*. To je ograda s dva mala vrta.

Òštrić (< *oštrić* < *oštar* < psl. i csl. *ostrb*) je brdo na granici s *Neorićem*. Ime dolazi od *oštar*, a toponimom je iskazan izgled brda.

Òvčišta (< *ovčišta* < *ovca* < psl. i csl. *ovbca*) je ime dijela obradivih površina u *gaju* iza *Stojančovih ograda* prema *Kitnici*. Toponim je motiviran nazivom za domaću životinju.

Päsike je ime zaravni koja je dio *gaja*. Skok (1973: 249) navodi kako je „*pásika* samo na čakavskom teritoriju 'mjesto gdje se šuma siječe i pali, pa se onda sije žito““. Lozić Knezović i Sočo (2011: 265) navode da se u našoj toponimiji nalaze brojni lokaliteti istoga imena i da se odnose se na plodna tla nastajala sječom.

Pécin dólac (< *dolac* < *dol* < psl. i csl. *dolъ*) smjestio se u *Sičanima* pokraj industrijske zone. Prvi član antroponimskog je postanja prema nadimku i označava pripadnost dolca.

Piket (< *piket* < njem. *Pikett* ← fr. *piquet*) je ime obradive površine, njiva u šumi.

Pilipuše su vinogradi smješteni na manjoj uzvisini u zapadnom dijelu Dicmanjskog polja gdje prema navodima ispitanika vjetar uvijek “pili i puše” prema čemu je vjerojatno dobilo ime.

Pištet (< *pištet* 'malo vrelo' < psl. i csl. *piskati*) je ime predjela na brdu *Grubuša*, na kojem se prema navodima ispitanika čuje kako voda pišti. Matas (2001: 134) za hidronim *pištet* kazuje da je to „malo vrelo iz kojeg u vlažnom dijelu godine pišti voda. Istim su se nazivale i lokve koje su se punile cijedenjem vode iz zemlje, ali i uzvišenje iz kojega je pištala.“ Lozić Knezović i Marasović-Alujević (2012: 136) navode da „toponim *Pištet* nalazimo jugoistočno od Obrovca i sjeveroistočno od Hrvaca pored Sinja, a na Braču (Šimunović 2005: 243) *Pišćenicu* i *Pišće* (s prelaskom **sk* > **šć*), također hidronime“, potom na Čiovu u obliku *Pišćeti* koja označuju polja i ograde.

Pívića dóci (< *doci* < *dol* < psl. i csl. *dolъ*) nalaze se u polju u zaselku *Kraj*. Prvi član dvorječnog imena antroponimskog je postanja od prezimena *Pivić* te označuje pripadnost dolaca.

Plitača (< *plitača* < *plitak* < psl. **plytъkъ*) je lokva u polju između *Osoja* i *Kraja*. Ime opisuje izgled ove plitke lokve.

Plitkī dóci (< *doci* < *dol* < psl. i csl. *dolъ*) smjestio se između *Radanovića lastve* i *Roguljeva doca*. Prvi član toponima opisuje izgled dolaca.

Pòdi (< *podì* < psl. i csl. *podъ*) su suhozidom ograđena zemljišta. Matas (2001: 139) toponim *Podi* opisuje kao „stepeničasto ravne plohe“, a Lozić Knezović i Marasović-Alujević (2012: 136) navode kako se *podì* i *podina* uglavnom odnose na ravan teren na padinama, u podnožju brda.

Pòdić je ime vrta koji je između zaselaka *Sušci* i *Kraj*. Ime upućuje na manje zemljište.

Pòdvōrnicē (< *podvornica* 'zemljište pred kućom, pred vratima' < *dvor* < psl. **dvorъ*) je ime za vrtove u blizini sela. Položaj tla određen je prefiksom *-pod* kojim se označuje da se njive nalaze ispod, podno dvorišta. *Podvornica* je „po položaju ispod kuća, dvora, obično najkvalitetnije zemljište“ (Matas 2001: 139). Toponim je rezultat „prefiksarno-sufiksarne tvorbe spajanjem prijedloga *pod-* i apelativa *dvor* ‘što je pred kućom, pred vratima, vani’“ (Lozić Knezović,

Marasović-Alujević 2012: 137). U znanstvenoj literaturi, u Dicmu je *Podvornica* ime za oranicu koju u svojem djelu spominje Soldo (1997: 234) prilikom opisa raspodjele zemljišta.

Pònor (< *ponor* 'provalija velike dubine'; 'mjesto na kojem rijeka ponornica ponire pod zemlju' < *po-* + psl. **nora*: 'rupa, ponor') su njiwe koje su se smjestile od *Potočine* do *Bačve*. Prema ispitanicima na tom mjestu je nekada ponirala rijeka *Suvoja*.

Pòpōv bñnār (< *bunar* < tur. *pinar* 'izvor') nalazi se u *Rusića* u blizini popove kuće. Prvi član imena dolazi od *pop* 'svećenik' i označava da je bunar u popovu vlasništvu.

Pòtočina / Pívića pòtok ime je za potok koji nastane za kiše, tj. brdske jaruge koje nabujaju za jačih kiša. U Dicmu se toponim odnosi na put i pašnjake koji za velikih kiša poplave. Šimunović (1986: 232) *potok* i *potočinu* ubraja u tekućice, a označavaju 'presušeno korito potoka'.

Přidvraće su obradive površine čije ime upućuje na njihov položaj ispred kuća, ispred vrata.

Prísoje (< *prisoje* 'strana izložena suncu' < *pri-* + psl. *osoja*) je zaseok koji se smjestio na prisojnoj strani brda *Čemernica*.

Puljizinov dñb (< *dub* < psl. i csl. **dobъ* 'hrast') nalazi se ispod *Šutića* uz *Bandovljev dub*. Prvi član toponima je antroponimskog postanja prema nadimku *Puljizina* i označava pripadnost terena na kojem je hrast, tj. dub. Mještani navode kako je hrast bio ogroman, a danas je od njega ostalo samo deblo.

Pñt Vèrādā (< *verada* 'vlak' < *ferata* < tal. (*strada*) *ferata*) je put u *Prisoju*. Ime je motivirano vlakom koji je ranije tim putem prolazio. Prema pučkoj etimologiji, ime je došlo od glagola *verati se* 'penjati se'.

Rādínje (Rādñje) (< *radinje* < *raditi* < psl. **raditi*) je ime brda povrh *Sušaka* koje se također naziva *Gradina*. *Radinje* je kao plato od *Sušaka* do *Prugova*; vrh brda koji je ravniji. Ime upućuje da se na tome mjestu nekada radilo, obrađivalo. U znanstvenoj literaturi, prilikom Soldina (1995: 75) opisa prostiranja naselja, ubraja ih se u banderiju *Maretića*.“

Rādina lõkva (< *lokva* < psl. i csl. *loky* 'voda u udubljenju zemlje bez stalnog izvora') nalazi se kod *Jurića doca* na *Beginoj magistrali*, na putu s *Korita* na *Radinje* nakon *Suvih kamenica*. Prvi dio dvorječnog hidronima antroponimskog je postanja prema imenu *Rade* i označava pripadnost.

Ràdanovića lãstva je ime lastve na brdu *Grubuša*. Prvi član toponima je antroponimskog postanja prema prezimenu *Radanović* i označava pripadnost *lastve* ('skača, záskok, mjesto među ratovima (rtima, puntama), gdje što raste') (Skok 1972: 274). Lozić Knezović i Marasović-Alujević (2012: 134) navode da je *lastva* 'stepenasto strmo poljoprivredno zemljište utvrđeno zidovima', 'vlaka' (*latica* < *lastvica* < lat. *latus* 'strana', 'pristranak').“

Radànuše su njive u polju. Ime je antroponimskog postanja prema prezimenu *Radanović*, poimeničen na *-uša* što upućuje na to da je njivu mlada „donijela“ kao miraz.

Rásodi se nalaze između *Radine lokve* i *Beškerovih kuća* na *Grubuši*. Na tom su se mjestu nekad radile i palile klačine. Ime se može dovesti u vezu s apelativom *rasoha* 'račvasta udolina' < *soha* (Milić, Vidović 2018: 83).

Rãpe (< *rapa* < *rupa* 'jama, vrtača; spremište pod zemljom' < psl. **rupa*), je ime predjela na kojemu su rupe, pokraj brda *Govneču*.

Rápina ògrada je ime *ograde* u *Kraju*. Prvi član toponima je antroponimskog postanja prema nadimku *Rapin* i označuje pripadnost, a *ograda* je obradiva parcela.

Rípnjak je ime za mali vrt koji se smjestio u zaselku *Kraj*. Ime se može dovesti u vezu s *ripa* značenja 'kamenjar, hrpa kamenja, zemlje' (Šimunović 2004: 190).

Rogúljev dólac (< *dolac* < *dol* < psl. i csl. *dolъ*) je ime dolca u brdu *Grubuša*. Prvi član antroponimskog je postanja prema prezimenu *Rogulj* i označava pripadnost.

Ròvãnj (< *rovanj* < *rovati* < *riti*, psl. i csl. *ryti*) je lokva koja se nalazi u *gaju*. Skok (1973: 148) navodi primjer *rovanj* značenja 'lokva'. Matas (2001: 134) navodi da je *rovanj* „udubina (...) iskopana radi vađenja gline ili nečega drugoga u kojoj se za kišnih dana skuplja voda.“

Řtaljuše je ime šume u *Kraju*. Toponim je nejasne motiviranosti.

Samògrad je ime predjela brda od *Grubuše* prema *Radnjama*. U toponimiji *samograd* označava oštru uzvisinu okruženu dolinama (Šimunović 1986: 234). Matas (2001: 139) *samograd* definira kao prirodno ograđenu uvalu.

Samògred je lokva u *Sušcima*.

Sèdla (< *sedlo* 'planinski prijevoj' < psl. **sedьlo*) je šumovito brdašce u *Sičanima* koje svojim izgledom podsjeća na sedlo, samar.

Sèline su travnate kaskadne površine u *Sušcima* od pravoslavne crkve prema brdu. Ime je motivirano apelativom *selina* što je prostor koji služi za seosku ispašu. Nekoć su u *Selinama* bile njive formirane kaskadno na brdu. Matas (2001: 139) toponim *seline* opisuje kao 'njive lošije kvalitete' ili 'zajedničko seosko zemljište za ispašu'.

Sičānē je zaseok Dicma smješten podno brda *Visoka*. Ante Ivanković (2007: 21) navodi dvije mogućnosti postanja imena. Smatra da je ili motivirano glagolskim pridjevom trpnim *sičen* glagola *sjeći*, tj. ikavskoga lika *sići* ili apelativom podrijetlom iz turskog jezika *sičan* značenja 'miš'. Ivanković smatra da je prva navedena motivacija vjerojatno točnija.

Sičānica je lokva koja se nalazi u zaseoku *Sičane* prema kojem je dobila ime.

Sīmuše su njive u polju. Toponim je antroponimskog postanja od prezimena *Simić* poimeničen na *-uša*, što označava pripadnost ženskoj vlasnici koja je njivu donijela u miraz.

Sládin dōlac (< *dolac* < *dol* < psl. i csl. *dolь*) je ime dolca u *gaju*. Prvi član imena antroponimskog je postanja prema nadimku i označava pripadnost dolaca.

Stārē kūće su predio zaselka *Sušci*. Ime upućuje da se na tom mjestu nalaze stare kuće, danas rijetko naseljene.

Stojānčove ògrade je ime za ograde u *Sušcima*. Prvi član imena antroponimskog je postanja prema prezimenu *Stojanac* i označuje pripadnost.

Stûbli (< *stubli* < psl. **stubьlb* 'vrelo') su njive, oranice, plavan prostor na kojem nakon kiša izvire voda i plavi polje. Ime se koristi za izvor i za njive po kojima voda plavi.

Stūdenac je zdenac na početku *Borovine* na putu za *Radnje*. U hidronimiji je *studenac* veoma čest, a označava 'zdenac, bunar, vrelo ili izvor'.

Sūšci (< *sušci* < *suh* < psl. i csl. *suxь*) su zaseok Dicma. Ivanković (2007: 21) navodi kako je ime zaselka s jezičnog motrišta istovjetno „s množinom prezimena Sušak, kako se i zovu stanovnici tog dicmanjskog naselja.“

Súve kàmenice (< *kamenice* < psl. i csl. *kamy*) nalaze se pokraj *Žurine ograde*, a vodu zadržavaju samo jednim dijelom godine.

Súvoja (< *suvoja* < *suv* < *suh* < psl. i csl. *suxъ*) je rijeka koja nakon kiše izvire u „*Stojančovin ogradama*“ od lokvice u gaju prema „*Rusićin*“. Motiviran je pridjevom *suv*, što upućuje na to da rijeka presuši, odn. teče samo u kišnom razdoblju. Od imena rijeke *Suvoja* je nastao toponim *Suvoje* koji označava prostor kojim rijeka teče.

Súvoje (< *suvoje* < *suh* < psl. i csl. *suxъ*) su njive u polju preko kojih za kišnih vremena protječe rijeka *Suvoja*. U toponomastičkoj građi Dicma u znanstvenoj literaturi pojavljuje se u obliku *Suvoja* kao ime za oranicu bolje vrste (Matić 2011: 375).

Šálbine stàje se nalaze na vrhu *Samograda*. Prvi član imena antroponimskog je postanja prema nadimku i označava pripadnost staja, tj. nastambi za goveda.

Šérbīnī dóci (< *doci* < *dol* < psl. i csl. *dolъ*) nalaze se u *Sušcima*. Prvi član dvorječnog toponima antroponimskog je postanja prema prezimenu *Šerbo* i označava da je prostor dolca u vlasništvu obitelji.

Šīpovac (< *šipovac* < *šipak* 'plod divlje ruže (*Rosa canina*); šipurak' < psl. **šipъkъ*) vrtača je na *Koritima*. Ime je fitonimskog postanja.

Škr̕ke su njive u polju. Ime vjerojatno dolazi od „škrk ‘zvuk koji oponaša zvuk brave pri otključavanju“ a značenja je 'prostor na vjetrometini' (Milić, Vidović 2018: 84).

Šókīnā jàma (< *jama* < psl. i csl. *jama*) je jama i područje u *gaju*. Prvi član toponima antroponimskog je postanja prema nadimku *Šoko* i označava pripadnost.

Špànjinica je njiva u polju. Ime je nejasne motivacije.

Šùtina ògredica je male ograde u zaselku *Kraj*. Prvi član imena antroponimskog je postanja prema nadimku *Šutić* i upućuje na to da je *ogredica*, 'manje ograđeno mjesto sa šumicom', u vlasništvu obitelji.

Tàvani je ime brda povrh *Mokrih dolaca*. U geografskoj terminologiji *tavani* označavaju plato, zaravanak (Skok 1973: 448). Mještani brdo također nazivaju *Grèčica*.

Tòrine (< *torine* 'prostor na kojemu su bili torovi' < *tor* 'ograđeni prostor u koji se zatvara stoka (ovce)') mjesto je na kojem su nekada bili torovi na *Radnjama*. Skok (1973: 512) za ovaj pastirski termin navodi da je „izgubio vezu s glagolom *trti* i čini zasebnu leksikologijsku porodicu“, a značenja je „zemlja gdje je bio tor te je natorena“. „Ime je metaforičnoga postanja, augmentativnoga oblika kojim se ostvaruje poimeničavanje (*tor* < psl. **torъ* 'staza')“ (Lozić Knezović, Marasović-Alujević 2012: 139). Skok (1973: 348) za *torinu* također navodi kako je to veliki tor s oko 300 do 400 ovaca. Petar Šimunović (1986: 233) za *torinu* navodi značenje „vrt opasan zidom“.

Trišnje (< *trišnja* 'šumsko drvo ili voćka *Prunus avium*' < od starijega **črěšnja* ← lat. *cerasia*) je područje gdje su nekada bile oranice, a u novije vrijeme sve više pašnjaci u polju kod *Osoja*. Taj je prostor nekada obilovao trešnjama prema kojima je i imenovan.

Třnovac (< *trn* 'oštar, igličast izraštaj na biljkama' < psl. **trnъ*) ime je bunara na *Koritima*, prije *Koričkih kuća*. Ante Milošević (1998: 227) smjestio ga je „jugozapadno od gradine, na položaju *Trnavci*“. Toponim je fitonimskog podrijetla.

Trolòkva (< *lokva* < psl. i csl. *loky*) je ime lokve koja se nalazi u *Mojanci*. Ime je nastalo slaganjem leksičkih osnova te upućuje na izgled lokve.

Ūzbrdnicē (< *uzbrdnice* < *uz* + *brdo* < ? psl. **brdo*) je ime za njive u polju povrh *luka* koje označava konfiguraciju terena. Njive su uzdignute, položene „uzbrdo“.

Ūzglāvāk (< *uzglavak* < *uz* + *glava* < psl. **golva*) je ime njiva, koje je nastalo spajanjem prefiksa *uz-* i apelativa *glava* za koji Skok (1971: 566) navodi da označava terenske uzvisine.

Vidišice (< *vidišice* < *vidjeti* < psl. i csl. *vidъ*, **viděti*) je predio *Sičana* podno planine *Visoke*. S obzirom na položaj, toponim je vjerojatno motiviran osobinom mjesta s kojega je dobra vidljivost.

Vilènjškī pūt (< *put* < psl. i csl. *putъ*) označava put kojim su prema predaji prolazila vilinska kola. Trasa puta koji se protezao kroz Dicmo nije poznata. Toponim je ostao zabilježen samo kao dio predaje. Prvi član imena motiviran je apelativom *vila*, značenja 'mitološko mlado i lijepo žensko biće obdareno magičnim moćima', „koje živi i klikće po planinama i kamenjacima“ (Skok 1973: 593).

Visokā (< *visoka* < psl. i csl. *vysokъ*) je planina koja dijeli *Dicmo* od *Sinja*. Ime joj je motivirano izgledom.

Vlāke (< *vlake* < psl. **volkti*) su zaravni u Sičanima. Skok (1950: 48) kazuje kako „ovaj naziv često dolazi u Dalmaciji“, a „označuje duge njive“.

Vřtli (< *vrtli* < *vrt* < psl. **vřrtъ*) su nekada u naravi bile njive, danas sve više pašnjaci. Toponim je zabilježen na cijelom prostoru Dicma. Ime je značenja manjeg obradivog zemljišta.

Zalāstva je ime lastve u *Sušcima* kojim je položaj tla određen prefiksom. Apelativ *lastva* je prema Skokovu mišljenju (1972: 274) „skača, záskok, mjesto među ratovima (rtima, puntama), gdje što raste (...) vjerojatno od korijena glagola *laz-iti*, sa sufiksom *-tva* kao *ljestve...*“ Ime je nastalo toponimizacijom prefiksalnog apelativa pri čemu prefiks „*za-*“ upućuje na to da je lokalitet sa stražnje strane objekta označenim toponimom“ (Šimunović 2004: 241). *Lastva* (< *lastva* < *latica* < *lastvica* < lat. *latus* ‘strana’, ‘pristranak’) je ‘stepenasto strmo poljoprivredno zemljište utvrđeno zidovima’, ‘vlaka’ (Lozić Knezović, Marasović-Alujević 2012: 134).

Zāogredica je ime šume u *Kraju* kojoj je položaj tla određen prefiksom *-za*. Za toponim se *Ograda* na otoku Braču navodi da je u „početku (...) to bio kamenom ograđen posjed, a danas se tako kaže za svaku posjedovnu česticu“ (Šimunović 2004: 218).

Zāstava (< *zastava* ‘barjak’ < psl. i csl. *zastava*) je mjesto na *Grubuši* gdje su mještani postavili zastavu po kojoj nosi ime.

Zēlenī būnār ime je koje je posvjedočeno u znanstvenoj literaturi, a navodi ga fra Josip Ante Soldo (1995: 76) kao primjer raspodjele zemljišta i smješta ga u zaselak Sičane. Mještanima je danas slabo poznat taj hidronim. Smatraju kako je nekad postojao, a danas mu je vjerojatno dano drugo ime što je česta pojava.

Zelenikovac (< *zelenikovac* < *zelen* < psl. i csl. *zelenъ*) je ime terena na kojemu su lokve, glib i „dubci“ iznad *Begine magistrale* prema *Mokriću*.

Zlōnjive je ime njiva pokraj *gaja*. Toponim je nastao srastanjem pridjeva *zlo* (< psl. i csl. *zъlъ*) i apelativa *njiva*, gdje prvi dio imena određuje njive kao neplodne.

Zmājevača (< *zmajevača* < *zmaj* < psl. **zmъjъ*) je lokva na brdu *Radinje*. Toponim je nejasne motivacije.

Župánjčova ògređa ime je za ogradu u *Gradini*. Prvi član imena antroponimskog je postanja prema nadimku *Županjac* i označava posvojnost.

Žúrina dražica (< *dražica* < *draga* < psl. **dorga*) ime je male *drage* na *Radnjama* na što upućuje drugo ime dvorječnoga toponima motivirano apelativom *dražica*. Odnosi se na „konfiguraciju terena, odnosno dugu šumovitu udolinu“ (Lozić Knezović, Marasović-Alujević 2012: 131). Prvi je član imena antroponimskog postanja prema prezimenu/nadimku koji upućuje na vlasništvo posjeda.

6. ZAKLJUČAK

Krški prostor Dalmatinske zagore nudi velike mogućnosti za jezična istraživanja, a iskorištena mogućnost upravo je prostor naselja Dicma. Istraženi dio naselja, Dicmo Donje, zorno prikazuje kako dio areala Dicma u sebi krije bogatu povijesnu, jezičnu i toponimsku građu. Znanstvene discipline povijest umjetnosti, arheologija, etnologija, dijalektologija te usmena predaja bile su od iznimne važnosti za iscrpno istraživanje prostora Dicma. Pomoću njih posvjedočena je i zabilježena povijesna, jezična i toponomastička baština tog etnosa. Iz navedenih znanstvenih disciplina doznaje se mnogo o imenima lokaliteta, njihovu odnosu u prostoru, potom strateškoj i privrednoj važnosti. Povijesna je podloga dokaz o određenoj prostornoj i vremenskoj konstanti satkanjoj u imenima. Na prostoru Dicma izmjenjivale su se kulture od najranije posvjedočenog pretpovijesnog doba, do romanske, turske pa i mletačke, a sve su potvrđene arheološkim i pisanim spomenicima. O povijesti se naselja zasigurno ponajbolje može iščitati iz odnosa prostora i sakralne baštine. Najznačajniji su nalazi gradina, grobova, ostataka sakralnih objekata i općeuporabnih predmeta, potom pisani crkveni i povijesni izvori te sama fizička postojanost sakralnih građevina. Taj se kontinuitet može posvjedočiti apelativima iz aktivnoga leksika poput *gradina*, *verada*, *meteriz*, *bunar* ili pak samim imenom naselja *Dicmo*. Jezik se mijenja, generacije se izmjenjuju, a u skladu s time se brojni toponimi gube ili mijenjaju. Opis govora zorno prikazuje utjecaj urbanizacije i standardizacije na mjesni govor, javljanje generacijskog jaza i daje osnovne jezične posebnosti. Iz njega je razvidno da govor Dicma pripada novoštokavskom zapadnom ikavskom dijalektu, tipične novoštokavske akcentuacije s pet samoglasnika i slogotvornim *r*. U svojim leksemima sadržava skupine /št/ i /šč/, a karakteristični su adrijatizmi, krnji infinitivi i posljedične infinitivne konstrukcije. Prednji nazal dao je *e* i *a*,

stražnji je nazal dao *u*, kao i samoglasno *l̥* (*l̥* > *u*). Zabilježene su vokalne redukcije, gubljenje fonema *f* i njegova zamjena fonemima *v* i *p*, dok je fonem *h* rijedak ili prelazi u *v*, *j* ili *k*. Zabilježeno je i opisano 210 toponima koji su nastali s obzirom na izgled i svojstva tla (npr. *Dùbokī dòlac*, *Òbišenjak*), vode (npr. *Bùnarić*, *Křgača*) i biljni pokrov (npr. *Bòrovīšte*, *Trīšnje*), stočarstvo i nastambe (npr. *Milūnōve stàje*, *Tòrine*), veličinu i odnose prema susjednim objektima (npr. *Visokā*, *Zàogredica*), prostorni smještaj područja (npr. *Ùzbrdnicē*, *Gràdina na Glàvici*) i vlasnost, pripadnost objekta (npr. *Bandóvljove dràge*, *Iličina ògrada*). Toponimi, osim što identificiraju prostorne i kulturne jedinice, služe kao izvorište spoznaje jezične prošlosti i stoje kao spomen vlastite prošlosti koje treba sačuvati.

7. LITERATURA

- Basić, Ivan. 2007. „Je li sv. Jeronim rođen u Lovreću“. U: *Dalmatinska zagora – nepoznata zemlja: Galerija Klovićevi dvori, 4. rujna - 21. listopada 2007.* / Belamarić, Joško; Grčić, Marko (ur.). str. 359-367. Zagreb: Ministarstvo kulture Republike Hrvatske: Galerija Klovićevi dvori.
- Bubić, Vinka. 2016. *Tipologija i topografija kasnoantičkih grobova u arheološkom krajoliku srednje Dalmacije*. Doktorski rad. Zagreb: Filozofski fakultet.
- Čilaš Šimpraga, Ankica. 2010. „Ikavski štokavski govori između rijeke Krke i Neretve“. U: *Prinosi hrvatskoj dijalektalnoj fonologiji*. Split: Književni krug; Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.
- Čilaš Šimpraga, Ankica i Ivana Kurtović Budja. 2007. „SUGLASNIČKE ZNAČAJKE ŠTOKAVSKIH I ČAKAVSKIH GOVORA IZMEĐU KRKE I NERETVE.“ *Čakavska rič*, vol. XXXV, br. 1, str. 105-119.
- Danilović Maja. 2011. *Sinjski govor*. Diplomski rad. Osijek: Filozofski fakultet.
- Fortis, Alberto. 2004. *Put po Dalmaciji*. Split: Marjan tisak.
- Galić, Josip. 2019. „Fonološki opis novoštokavskih ikavskih govora Vrličke krajine u svjetlu drugih govora Dalmatinske Zagore.“ *Croatica et Slavica Iadertina*, vol. 15, br. 1, str. 73-104.

- Gjurašin, Hrvoje. 2010. „Dugopolje – Vučipolje – Crkvine, kasnosrednjovjekovno groblje (istraživanja 2004./2005. godine).“ *Starohrvatska prosvjeta*, vol. III, br. 37, str. 111-133.
- Ivanković, Ante. 2007. *Prezimana općine Dicmo*. Split [i. e. Dicmo]: Općina Dicmo.
- Ivanković, Ante. 2009. *Nazivi naselja Splitsko-dalmatinske županije*. Split: Ogranak Matice hrvatske Split: Majumi.
- Ivšić, Dubravka. 2013. *Predslavenski sloj u hrvatskoj toponimiji*. Doktorski rad. Rijeka: Sveučilište u Rijeci.
- Kapović, Mate. 2006. „Toponimija sela Prapatnice u Vrgorskoj krajini.“ *Folia onomastica Croatica*, br. 15, str. 113-131.
- Katić, Miroslav. 2018. „Castella qui sunt super civitatem Salonitanam“. *Vjesnik za arheologiju i historiju dalmatinsku*, vol. 111, No. 1, 245-279.
- Kužić, Krešimir. 1997. *Povijest Dalmatinske zagore*. Split: Književni krug.
- Librenjak, Anita. 2011. Pregled arheoloških istraživanja u Cetinskoj krajini od 1980. do 2006. U: *Arheološka istraživanja u Cetinskoj krajini: Znanstveni skup, Sinj, 10.-13.listopada 2006. = Archaeological research in the Cetina district: conference, Sinj, 10-13 october 2006 /* [uredništvo Jacqueline Balen, Hrvoje Potrebica; prijevod Danica Šantić str. 9-31. Zagreb: Hrvatsko arheološko društvo: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu; Sinj: Muzej Cetinske krajine.
- Lisac Josip. 2003. *Hrvatska dijalektologija 1. Hrvatski dijalekti i govori štokavskog narječja i hrvatski govori torlačkog narječja*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.
- Lisac, Josip. 2008. „Govori Dalmatinske zagore kao dio novoštokavskog ikavskog dijalekta.“ *Croatica et Slavica Iadertina*, vol. 4, br. 4., str. 105-114.
- Lovrić, Ivan. 1948. *Bilješke o Putu po Dalmaciji opata Alberta Fortisa i Život Stanislava Sočivice*. Zagreb: Izdavački zavod Jugoslavenske akademije.
- Lozić Knezović, Katarina i Anđela Sočo. 2011. „Toponimija mjesta Stomorska na otoku Šolti.“ *Zbornik radova Filozofskog fakulteta u Splitu*, br. 4, str. 255-270.

- Lozić Knezović, Katarina i Marina Marasović-Alujević. 2012. „Toponimija mjesta Mravince.“ *Folia onomastica Croatica*, br. 21, str. 121-146.
- Marasović-Alujević, Marina; Lozić Knezović, Katarina 2014. *Toponimija otoka Šolte*. Split: Filozofski fakultet.
- Lozić Knezović, Katarina i Marina Matasović-Alujević. 2018. *Toponimija otoka Drvenika i Ploče*. Split: Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu.
- Marks, Ljiljana. „Od Dioklecijana do Splita: predaje i legende.“ *Ethnologica Dalmatica*, br. 6, 1997, str. 165-184.
- Matas, Mate. 2001. „Toponimija dijela Splitske zagore.“ *Hrvatski geografski glasnik*, vol. 63., br. 1., str. 121-142.
- Matić, Zdravko. 2018. „Djelovanje suda za zaštitu nacionalne časti Hrvata i Srba u Hrvatskoj 1945. – osvrt na Srednjodalmatinski okrug i presudu Mati Podrugu iz Dicma“. *Radovi Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru*, No. 60, 351-383.
- Milić, Ivana i Domagoj Vidović. 2018. „Toponimija jugoistočnoga dijela Neretvanske krajine.“ *Folia onomastica Croatica*, br. 27, str. 71-98.
- Milošević, Ante. 1998. *Arheološka topografija Cetine*. Split: Muzej hrvatskih arheoloških spomenika.
- Pavlović, Cvijeta. 1998. Morlakizam prema djelu Justine Wynne, Grofice Rosenberg-Orsini Les Morlaques (Venise 1788.). U: *Narodna umjetnost: Croatian journal of ethnology and folklore research*, vol. 35 No. 1. str. 255-275.
- Skok, Petar. 1971–1974. *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika. I – IV*. Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti.
- Skok, Petar. 1950. *Slavenstvo i romanstvo na jadranskim otocima: toponomastička ispitivanja*. Zagreb: Jadranski institut Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti.
- Skračić, Vladimir. 2011. *Toponomastička početnica*. Zadar: Sveučilište u Zadru.
- Soldo, Josip Ante. 1995. *Sinjska krajina u 17. i 18. stoljeću*. Knjiga prva. Sinj: Ogranak Matice hrvatske.

- Soldo, Josip Ante. 1997. *Sinjska krajina u 17. i 18. stoljeću*. Knjiga druga. Sinj: Ogranak Matice hrvatske.
- Šimunović, Petar. 1986. *Istočnojadranska toponimija*. Split: Izdavačka radna organizacija Logos.
- Šimunović, Petar. 2004. *Bračka toponimija*. Zagreb: Golden marketing-Tehnička knjiga.
- Šimunović, Petar. 2005. *Toponimija hrvatskoga jadranskog prostora*. Zagreb: Golden marketing-Tehnička knjiga.
- Šupuk, Ante. 1989. „Turske riječi u šibenskom govoru“. *Čakavska rič*, vol. XVII, br. 1, str. 71-82.
- Tomasović, Mirko. 2011. *Neznane i neznani*. Zagreb: Konzor.
- Ujević, Bože. 2018. *Gradovi i općine Splitsko-dalmatinske županije*. Split: Naklada Bošković.
- Vinja, Vojmir. 1998–2004. *Jadranske etimologije. Jadranske dopune Skokovu etimologijskom rječniku*, I (1998, A–H), II (2002, I–Pa), III (2004, Pe–Ž). Zagreb: HAZU – Školska knjiga.
- Vukojević, Luka. 2008. „Infinitivne posljedične konstrukcije.“ *Rasprave: Časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, vol. 34, br. 1, str. 449-462.
- Zaradić, Radoslav. 2008. „Dalmatinska zagora – nepoznata zemlja.“ *Pro tempore*, br. 5, 2008, str. 118-119.

Internetski izvori:

Hrvatski jezični portal: <https://hjp.znanje.hr/index.php?show=search> pristupano 20. studenog 2020. godine

Ančić, Božo, st., OFM. 2018. *Putovanje kroz prostor i vrijeme Prošlost i baština Turjaka* https://issuu.com/tocigl/docs/pro_lost_i_ba_tina_turjaka pristupano: 26. svibnja 2022. godine

Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske: <https://registar.kulturnadobra.hr/#/details/Z-5509> pristupano: 26. svibnja 2022. godine

Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske: <https://registar.kulturnadobra.hr/#/details/Z-5509>
pristupano: 26. svibnja 2022. godine

Izvještaj o arheološkim istraživanjima na srednjovjekovnom groblju u središtu Dicma,
<http://www.delmatgaliot.hr/wp-content/uploads/2017/10/49.pdf> pristupano: 25. svibnja
2022. godine

<https://cetinska-krajina.hr/crkva-gospe-od-zdravlja/> pristupano 4. prosinca 2021. godine

Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske: <https://registar.kulturnadobra.hr/#/details/Z-4876>
pristupano 3. lipnja 2022. godine

SAŽETAK

TOPONIMIJA DICMA DONJEG

U radu obrađena je toponimija Dicma Donjeg u najvećem dijelu prikupljena terenskim istraživanjima. Prikazan je povijesni pregled Općine Dicmo utemeljen na izvorima iz znanstvene literature, posebice na provedenim povijesnim i arheološkim istraživanjima. Povijest naselja od velike je važnosti za istraživanja jer se njome saznaju jezici i narodi koji su vladali ovim prostorima. O kontinuitetu naseljenosti ponajbolje iščitavamo iz arheoloških ostataka gradina i grobišnih nalaza, potom iz pisane građe koja svjedoči o formiranju i ustroju naselja. Od iznimne je važnosti usmena predaja i pučka etimologija koja s njome dolazi. Pomoću njih saznaju se običaji i kultura naselja, a sukladno tomu i nastanak brojnih imena. Takvi podatci mogu uputiti u nove smjerove prilikom istraživanja i opisati proces toponimizacije, no treba ih uzeti s velikim oprezom jer vrlo lako mogu usmjeriti na krivi trag. Dio rada posvećen je dijalektološkom istraživanju govora Dicma koji spada u novoštokavski zapadni ikavski dijalekt, iz razloga što istraženi toponimski likovi nastaju unutar mjesnog govora, a dijalektološka pozadina služi kao dodatna podloga njihova izučavanja. Ukupno je obrađeno 210 toponima. S obzirom na burnu povijest, promjene vlasti, selidbe, narodne i kulturne doticaje te krški narav tla, toponimi pružaju cijeli spektar imena različita postanja. Bilježenje toponima doprinosi baštini istraženog prostora i potiče na očuvanje toponima kao blaga mjesnog govora. Svaki je toponim u o ovome radu određen vremenom i prostorom naselja Dicma, njegovim odnosom i prožimanjem s jezikom.

Ključne riječi: Dicmo, toponimija, etimologija, štokavština, leksik

SUMMARY

TOPONYMY OF DICMO DONJE

The paper deals with the toponymy of Dicmo Donje collected primarily through field research. The historical overview of the Municipality of Dicmo is presented based on sources from scientific literature, especially on the conducted historical and archaeological research. The history of this location is of great importance for research because it reveals the languages and peoples who ruled this area. The continuity of the population is best read from the archeological remains of forts and cemetery finds, and then from the written material that testifies to the formation and organization of the settlement. Oral tradition and the folk etymology that comes with it are extremely important. With their help, the customs and culture of the place are learned, and accordingly the origin of numerous names. They can discover new directions in research and describe the process of toponymy, but they should be taken with caution because they can very easily lead the wrong way. Part of the paper is dedicated to the dialectological research of Dicmo speech, which belongs to the New Štokavian Western Ikavian dialect, because the researched toponymic characters originate within the local language, and the dialectological background serves as an additional basis for their study. A total of 210 toponyms were processed. Given the turbulent history, changes of government, relocations, national and cultural contacts and the karst nature of the soil, toponyms provide a whole range of names of different formations. The recording of toponyms contributes to the heritage of the explored area and encourages the preservation of toponyms as a treasure of the local language. Each name of this work is determined by the time and space of the place Dicmo, their relationship and permeation with language.

Keywords: Dicmo, toponymy, etymology, Štokavian, lexis

SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET

IZJAVA O KORIŠTENJU AUTORSKOG DJELA

kojom ja BARBARA ČATIPOVIĆ, kao autor/ica diplomskog rada dajem suglasnost Filozofskom fakultetu u Splitu, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj diplomski rad pod nazivom

TOPONIMIJA DICMA DONJEG

koristi na način da ga, u svrhu stavljanja na raspolaganje javnosti, kao cjeloviti tekst ili u skraćenom obliku trajno objavi u javnoj dostupni repozitorij Filozofskog fakulteta u Splitu, Sveučilišne knjižnice Sveučilišta u Splitu te Nacionalne i sveučilišne knjižnice, a sve u skladu sa *Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima* i dobrom akademskom praksom.

Korištenje diplomskog rada na navedeni način ustupam bez naknade.

Split, 15. 7. 2022.

Potpis Barbara Čatipović

SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

kojom ja BARBARA ČATIPOVIĆ, kao pristupnik/pristupnica za stjecanje zvanja magistra/magistrice HRVATSKI JEZIK I KNJIJEVNOST I POVIJEST UMETNOSTI, izjavljujem da je ovaj diplomski rad rezultat isključivo mogega vlastitoga rada, da se temelji na mojim istraživanjima i oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio diplomskoga rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranoga rada, pa tako ne krši ničija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio ovoga diplomskoga rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Split, 15.7.2022.

Potpis Barbara Čatipović

IZJAVA O POHRANI ZAVRŠNOG / DIPLOMSKOG RADA U DIGITALNI
REPOZITORIJ FILOZOFSKOG FAKULTETA U SPLITU

STUDENT/ICA	BARBARA ČATIPOVIĆ
NASLOV RADA	TOPONIMIJA DICMA DONJEG
VRSTA RADA	DIPLOMSKI RAD
ZNANSTVENO PODRUČJE	HUMANISTIČKA ZNANOST
ZNANSTVENO POLJE	FILOLOGIJA
MENTOR/ICA (ime, prezime, zvanje)	DR. SC. KATARINA LOŽIĆ KNEZOVIĆ, IZV. PROF.
KOMENTOR/ICA (ime, prezime, zvanje)	—
ČLANOVI POVJERENSTVA (ime, prezime, zvanje)	1. DR. SC. ANTONIA LUKETIN ALFIREVIĆ, DOC. 2. DR. SC. KATARINA LOŽIĆ KNEZOVIĆ, IZV. PROF. 3. DR. SC. ANITA RUNJIĆ-STOILČA, IZV. PROF.

Ovom izjavom potvrđujem da sam autor/ica predanog završnog/diplomskog rada (zaokružiti odgovarajuće) i da sadržaj njegove elektroničke inačice u potpunosti odgovara sadržaju obranjenog i nakon obrane uređenog rada. Slažem se da taj rad, koji će biti trajno pohranjen u Digitalnom repozitoriju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Splitu i javno dostupnom repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, NN br. 123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 02/07, 45/09, 63/11, 94/13, 139/13, 101/14, 60/15, 131/17), bude (zaokružiti odgovarajuće):

a.) u otvorenom pristupu

b.) rad dostupan studentima i djelatnicima Filozofskog fakulteta u Splitu

c.) rad dostupan široj javnosti, ali nakon proteka 6/12/24 mjeseci (zaokružiti odgovarajući broj mjeseci)

U slučaju potrebe dodatnog ograničavanja pristupa Vašem ocjenskom radu, podnosi se obrazloženi zahtjev nadležnom tijelu u ustanovi.

SPLIT, 15.7.2020

mjesto, datum

Barbara Čatipović

potpis studenta/ice